

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
DELEGATURA W RZESZOWIE

LRZ.410.18.3.2024

Pan
ppłk Łukasz Pieńkos
Dyrektor Aresztu Śledczego
w Warszawie-Białoleśce
ul. Ciupagi 1B, 03-016 Warszawa

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/24/083 – Bezpieczeństwo funkcjonariuszy Służby Więziennej podczas wykonywania
obowiązków służbowych

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Areszt Śledczy w Warszawie-Białołęce ¹ , ul. Ciupagi 1B, 03-016 Warszawa
Kierownik jednostki kontrolowanej	ppłk Łukasz Pieńkos, Dyrektor Aresztu Śledczego w Warszawie-Białołęce ² , od 7 lipca 2023 r. W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki poprzednio pełnili: płk Radosław Salak, od 13 października 2020 r. do 28 stycznia 2022 r., ppłk Piotr Ostaszyk, od 3 lutego 2022 r. do 9 stycznia 2023 r.; ppłk Aneta Maicka, od 12 stycznia 2023 r. do 6 czerwca 2023 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Przygotowanie Aresztu Śledczego pod względem organizacyjnym, kadrowym, finansowym i prawnym do zapewnienia funkcjonariuszom bezpieczeństwa podczas wykonywania obowiązków służbowych. 2. Realizacja przez Areszt Śledczy zadań dotyczących zapewnienia funkcjonariuszom bezpieczeństwa podczas wykonywania obowiązków służbowych.
Okres objęty kontrolą	Od 1 stycznia 2021 r. do 30 czerwca 2024 r., z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed i po tym okresie.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ³
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Rzeszowie
Kontrolerzy	1. Roman Chrząszcz, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienia do kontroli nr LRZ/128/2024 z 23 września 2024 r. i nr LRZ/145/2024 z 7 listopada 2024 r. 2. Wojciech Kajzar, specjalista kontroli państwowej, upoważnienia do kontroli nr LRZ/130/2024 z 25 września 2024 r. i nr LRZ/146/2024 z 7 listopada 2024 r.

(akta kontroli tom I str. 3-18)

¹ Dalej także: „AŚ”.

² Dalej: „Dyrektor”.

³ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna⁴ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Areszt Śledczy nie był odpowiednio przygotowany pod względem kadrowym, organizacyjnym i finansowym do zapewnienia bezpieczeństwa funkcjonariuszom podczas wykonywania obowiązków służbowych. Poprawa poziomu bezpieczeństwa nastąpiła dopiero poprzez realizację poleceń Dyrektora Generalnego Służby Więziennej⁵ wydanych w kwietniu 2022 r.⁶.

Kwestie bezpieczeństwa, ochrony oraz porządku wewnętrznego w AŚ zostały odpowiednio uregulowane w zarządzeniach Dyrektora oraz w *instrukcjach ochronnych*, zawierających wszystkie wymagane elementy. Nieprawidłowe było jednak sporządzenie *instrukcji ochronnych* bez dokumentu rozpoznania jednostki.

Zbyt mały w porównaniu do potrzeb stan kadrowy spowodował, że już w *instrukcji ochronnej* w kilku oddziałach zakwaterowania osadzonych przewidziano służbę podczas zmiany nocnej przez jednego oddziałowego jednocześnie na dwóch oddziałach. Podczas zmiany dziennej, występowały przypadki niezapewnienia wymaganej przepisami liczby oddziałowych pełniących służbę w systemie jednozmianowym. Niepełny stan kadrowy powodował także, że do służby na stanowiskach ochronnych wyznaczani byli funkcjonariusze z działów administracyjnych, a także nie obsadzano niektórych stanowisk przewidzianych w *instrukcji ochronnej*. W ocenie Najwyższej Izby Kontroli powyższe aspekty obniżały poziom bezpieczeństwa jednostki i funkcjonariuszy.

Najwyższa Izba Kontroli negatywnie ocenia działania Aresztu w zakresie systemów zabezpieczeń elektronicznych. W jednostce nie było dokumentów potwierdzających, że spełniały one wymagania obowiązujących norm. Nieterminowo przeprowadzano okresowe konserwacje tych systemów. Wbrew wymogom wytycznych DGSW nie opracowano koncepcji i założeń modernizacji tych systemów, nie sporządzono analizy zagrożeń, a także nie ustalono procedur dotyczących alarmów i ostrzeżeń. W niektórych pomieszczeniach brakowało również wymaganych tymi wytycznymi kamer telewizji dozorowej.

Dyrektor, dopiero po tragicznym zdarzeniu w Zakładzie Karnym w Rzeszowie, zgodnie z wydanymi w związku z tym poleceniami DGSW z kwietnia 2022 r., podejmował właściwe działania w celu zabezpieczenia jednostki w rozwiązaniach architektoniczne, wzmacniające poziom bezpieczeństwa. Utworzono i odpowiednio wyposażono pomieszczenia do prowadzenia rozmów z osadzonymi, u których rozpoznano zwiększone ryzyko zachowań agresywnych. Wszyscy funkcjonariusze Działu Ochrony, zostali wyposażeni w wymagane środki przymusu bezpośredniego.

⁴ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁵ Dalej: „DGSW”.

⁶ Pismo sygn. BDG.070.40.2022.KS Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z dnia 26 kwietnia 2022 r. Dalej: „*polecenie DGSW z 26 kwietnia 2022 r.*” oraz pismo sygn. BDG.070.40.2.2022.KS Zastępcy Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z dnia 27 kwietnia 2022 r. dalej: „*polecenie z-cy DGSW z 27 kwietnia 2022 r.*”

Najwyższa Izba Kontroli negatywnie ocenia braki w wyposażeniu funkcjonariuszy i pracowników, mających bezpośredni kontakt z osadzonymi w indywidualne sygnalizatory antynapadowe, nieprawidłowe ustawienie mebli w 1/3 zbadanych pomieszczeń wychowawców, niewłaściwe wyposażenie dyżurek oddziałowych oraz brak w jednym pomieszczeniu dodatkowych przycisków antynapadowych.

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli, funkcjonariusze i pracownicy prawidłowo realizowali ochronę jednostki, stosując przewidziane w przepisach i *instrukcjach ochronnych* działania ochronne, określone dla poszczególnych stanowisk. Rzetelnie prowadzono czynności zmierzające do rozpoznania środowiska osób pozbawionych wolności oraz ich zamiarów, godzących w porządek i bezpieczeństwo jednostki.

Stosownie do wymogów przepisów i poleceń zrealizowano obowiązkowe szkolenia i ćwiczenia przygotowujące pracowników i funkcjonariuszy do podejmowania odpowiednich działań w sytuacjach kryzysowych.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częściowej⁷ kontrolowanej działalności

OBSZAR	1. Przygotowanie Aresztu Śledczego pod względem organizacyjnym, kadrowym, finansowym i prawnym do zapewnienia funkcjonariuszom bezpieczeństwa podczas wykonywania obowiązków służbowych
Opis stanu faktycznego	1.1. W okresie objętym kontrolą AŚ był jednostką typu zamkniętego, realizującą zadania w zakresie wykonania kary pozbawienia wolności i tymczasowego aresztowania. Procedury podejmowanych działań ochronnych i alarmowania zostały określone w <i>instrukcjach ochronnych</i>, opracowanych odpowiednio na podstawie rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie sposobów ochrony jednostek organizacyjnych Służby Więziennej z dnia 17 października 2016 r.⁸ oraz zarządzeń DGSW nr 2/23⁹ oraz nr 69/23¹⁰. Ponadto, kwestie bezpieczeństwa, ochrony oraz porządku wewnętrznego w AŚ zostały uregulowane w wewnętrznych zarządzeniach Dyrektora. W regulaminie organizacyjnym AŚ¹¹ wskazano Dział Ochrony, odpowiedzialny za zapewnienie porządku i bezpieczeństwa oraz ochronę społeczeństwa przed

⁷ Oceny częściowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena częściowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁸ Dz.U. z 2016 r. poz. 1804. Dalej: „rozporządzenie w sprawie ochrony”.

⁹ Zarządzenie nr 2/23 Dyrektora Generalnego Służby Wewnętrznej z dnia 9 stycznia 2023 r. w sprawie sposobów ochrony jednostek organizacyjnych Służby Więziennej, sposobów ochrony i konwojowania skazanych oraz tymczasowo aresztowanych i zadań ochronnych funkcjonariuszy i pracowników Służby Więziennej oraz pracowników przywieszennych zakładów pracy. Dalej: „zarządzenie nr 2/23 DGSW”.

¹⁰ Zarządzenie nr 69/23 Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z dnia 31 października 2023 r. w sprawie sposobu ochrony, konwojowania zadań ochronnych funkcjonariuszy i pracowników Służby Więziennej. Dalej: „zarządzenie nr 69/23 DGSW”.

¹¹ Wprowadzonym Zarządzeniem nr 20/2024 Dyrektora Aresztu Śledczego w Warszawie-Białolece z dnia 17 kwietnia 2024 roku w sprawie nadania regulaminu organizacyjnego Aresztowi Śledczemu w Warszawie-Białolece.

sprawcami przestępstw przebywającymi w areszcie¹². Kierownik Działu Ochrony realizował zadania określone w § 43 rozporządzenia w sprawie ochrony i § 60 zarządzeń DGSW nr 2/23 oraz nr 69/23, tj. opracowywał *instrukcje ochronne* wraz z instrukcjami stanowiskowymi, opracował grafiki rozkładu czasu służby funkcjonariuszy Działu Ochrony, nadzorował i kontrolował realizację sposobu ochrony, organizował szkolenia zawodowe funkcjonariuszy tego działu. Do zakresu działania Działu Ochrony należało w szczególności: bezpośrednie realizowanie *instrukcji ochronnej* oraz przedsięwzięć, czynności profilaktycznych i działań ochronnych w nich zawartych, stosowanie środków przymusu bezpośredniego, psa służbowego lub broni palnej, gospodarowanie uzbrojeniem w jednostce, realizacja szkolenia strzeleckiego funkcjonariuszy oraz określonych zadań z zakresu ochrony przeciwpożarowej, problematyki obronnej, ćwiczeń ochronnych i szkoleń doskonalących¹³. W zapisach regulaminu organizacyjnego jednostki nie wskazano odrębnej komórki odpowiedzialnej za monitorowanie i nadzór nad działaniami związanymi z rozwiązywaniem sytuacji kryzysowych związanych z zapewnieniem funkcjonariuszom bezpieczeństwa podczas wykonywania obowiązków służbowych. W zarządzeniach wewnętrznych Dyrektora w sprawie realizacji czynności profilaktycznych¹⁴ w AŚ wskazano zadania funkcjonariuszy pełniących służbę na poszczególnych stanowiskach (w tym m.in. psychologa, wychowawcy) oraz określono zasady, sposoby oraz osoby odpowiedzialne za gromadzenie, przetwarzanie i przekazywanie informacji pozyskanych w wyniku realizacji czynności profilaktycznych zmierzających do rozpoznania środowiska osadzonych oraz godzących w bezpieczeństwo funkcjonariuszy. Czynności profilaktyczne były stosowne wobec wszystkich osadzonych, a uzyskane informacje w ramach tych czynności przekazywano na piśmie *wyznaczonej osobie* lub Dyrektorowi. Dyrektor wskazał z-cę kierownika Działu Ochrony jako *osobę wyznaczoną* (uprawnioną do przetwarzania informacji uzyskanych w wyniku stosowania czynności profilaktycznych, w szczególności ich sprawdzenia, analizy i klasyfikowania), o której mowa w art. 19b ust. 1¹⁵ ustawy z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej¹⁶. Dyrektor wyjaśnił, że w zależności od klasyfikacji danej informacji podejmowane były właściwe działania ochronne. Za gromadzenie i przechowywanie dokumentacji dotyczącej czynności profilaktycznych oraz realizacji poleceń wydanych na podstawie informacji uzyskanych w wyniku prowadzonych czynności profilaktycznych w oddziale penitencjarnym odpowiadał inspektor Działu Ochrony danego oddziału.

(akta kontroli tom I, str.19-65, 70-106, 127-237, 271-277, 462-600)

¹² Rozdział V Par 10 pkt 4, 8 i 9 regulaminu organizacyjnego.

¹³ Rozdział V Par 10 pkt 4-8 regulaminu organizacyjnego.

¹⁴ Zarządzenia Dyrektora Aresztu Śledczego w Warszawie-Białoleśce w sprawie realizacji czynności profilaktycznych w Areszcie Śledczym w Warszawie- Białoleśce nr: 14/2021 z dnia 18 lutego 2021 r.; nr: 81/2021 z dnia 22 października 2021 r.; nr: 31/2022 z dnia 13 maja 2022 r.; nr: 14/2023 z dnia 22 marca 2023 r.; nr: 6/2024 z dnia 16 lutego 2024 r.

¹⁵ Dyrektor AŚ wskazuje imiennie funkcjonariuszy lub pracowników uprawnionych do przetwarzania informacji uzyskanych w wyniku stosowania czynności profilaktycznych, w szczególności ich sprawdzenia, analizy i klasyfikowania (...). Osoba wyznaczona, po sprawdzeniu i analizie uzyskanej informacji (art. 19 ust. 3) oraz jej klasyfikacji, w przypadku uznania jej za informację mogącą być istotną dla ochrony społeczeństwa przed przestępczością lub dla zachowania porządku lub bezpieczeństwa AŚ, poddaje informację dalszej analizie, a jej wyniki przekazuje Dyrektorowi AŚ celem służbowego wykorzystania. W przypadku uznania informacji za nieistotną dla ochrony społeczeństwa przed przestępczością lub dla zachowania porządku lub bezpieczeństwa AŚ, osoba wyznaczona informuje dyrektora AŚ, podając przyczyny takiej kwalifikacji (art. 19 ust. 6).

¹⁶ Dz. U. z Dz. U. z 2024 r. poz. 1869.

1.2. W wewnętrznych uregulowaniach Dyrektor określił m.in. zasady organizacji i zakres działania służby dyżurnej w AŚ, w tym procedury i sposób ich realizacji przyjęte w sytuacji zakłócenia funkcjonowania AŚ¹⁷, rodzaj oraz przewidywany obszar, na którym mogło wystąpić zagrożenie. Działania, które należało podjąć w razie wystąpienia sytuacji kryzysowej zawierały takie elementy jak: sposób reakcji poszczególnych funkcjonariuszy w zależności od rodzaju zagrożenia; czynności podejmowane w celu ograniczenia skali zjawiska oraz ustalenia sprawców, zabezpieczenia śladów i dowodów, czynności mające na celu sposób postępowania we współpracy między poszczególnymi komórkami organizacyjnymi oraz instytucjami zewnętrznymi. Scenariusz zdarzeń zagrażających bezpieczeństwu jednostki zakładał wystąpienie m.in. następujących zagrożeń: napaść na jednostkę organizacyjną lub konwój realizowany przez Służbę Więzienną¹⁸; wzięcie zakładnika na terenie jednostki organizacyjnej lub podczas konwoju realizowanego przez SW; bunt osób pozbawionych wolności lub naruszenia porządku na terenie jednostki organizacyjnej; pożar na terenie jednostki; ucieczka osoby pozbawionej wolności z terenu jednostki lub z konwoju organizowanego przez SW; samowolne oddalenie się osoby pozbawionej wolności w trakcie pobytu poza terenem jednostki w systemie bez konwojenta, itp.

Ponadto, Dyrektor wskazał na zarządzenia własne: nr 60/2021 z dnia 20 lipca 2021 r. *w sprawie kontroli zarządczej w AŚ* oraz nr 43/2023 z dnia 18 października 2023 r. *w sprawie powołania, zakresu i trybu działania zespołu oceniającego realizację celów określonych w Planie działalności AŚ*, wyjaśniając, że na podstawie ww. aktów prawnych określone jest m.in. prawdopodobieństwo wystąpienia ryzyka, jego skutek, proces zarządzania ryzykiem, reakcja na wystąpienie ryzyka, oraz wdrożenie mechanizmów kontrolnych.

(akta kontroli tom I, str. 43-63, 107-126)

1.3. Za ustalenie prawidłowego sposobu ochrony oraz jego realizację odpowiadał Dyrektor jednostki (zgodnie z § 42 ust. 1 rozporządzenia *w sprawie ochrony*). Sposób ochrony AŚ określały *Instrukcje ochronne*, opracowane przez kierownika Działu Ochrony i zatwierdzone przez z-cę Dyrektora. Ochronę jednostki realizowali funkcjonariusze i pracownicy, stosując przedsięwzięcia ochronne, czynności profilaktyczne oraz działania ochronne. Wobec osadzonych, na bieżąco prowadzono czynności profilaktyczne zmierzające do rozpoznania środowiska osób pozbawionych wolności oraz ich zamiarów godzących w porządek i bezpieczeństwo jednostki. Ocena atmosfery wśród osadzonych, rozpoznanie nastrojów oraz ich zamiarów godzących w porządek i bezpieczeństwo była przedmiotem odpraw penitencjarno-ochronnych, zwoływanych średnio raz w miesiącu, z udziałem Dyrektora lub jego zastępcy, kierowników poszczególnych działów, psychologów, wychowawców, inspektorów ochrony i innych funkcjonariuszy reprezentujących poszczególne działy. W celu zapewnienia odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa w jednostce przeprowadzano również kontrole generalne¹⁹. W wewnętrznych zarządzeniach dotyczących zapewnienia ochrony, bezpieczeństwa i porządku Dyrektor, określił zadania ochronne realizowane przez funkcjonariuszy w związku z wykonywaniem zadań na poszczególnych stanowiskach

¹⁷ Zarządzenie Nr 15 Dyrektora Aresztu Śledczego w Warszawie Białoleśne z dnia 27 marca 2023 r. *w sprawie służby dyżurnej w Areszcie Śledczym w Warszawie-Białoleśne, zdarzeń mogących wystąpić w Areszcie Śledczym w Warszawie-Białoleśne oraz realizacji procedur przyjętych w przypadku ich wystąpienia*.

¹⁸ Dalej: „SW”.

¹⁹ Co opisano w obszarze 2 w pkt. 2.2. niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

zmierzające do przeciwdziałania zagrożeniom i minimalizujące ryzyko naruszenia bezpieczeństwa AŚ. Ponadto ustalono godziny oraz sposób przeprowadzania apelu porannego i wieczornego, godziny przeznaczone na sen, pracę, naukę, zajęcia kulturalno-oświatowe oraz z zakresu wychowania fizycznego i sportu, zajęcia własne, zasady wstępu na teren jednostki funkcjonariuszy i pracowników, sposoby zabezpieczenia zatrudnienia, spacerów widzeń, kąpeli, zakupów, zajęć szkolnych, kulturalno-oświatowych, sportowych, posług religijnych, a także innych zbiorowych zajęć dla osadzonych, wykorzystanie środków ochrony osobistej oraz wzajemne ubezpieczanie się funkcjonariuszy i pracowników w trakcie wykonywania zadań służbowych. W zarządzeniach określono ponadto przedmioty niedozwolone, oraz ustalono sposób ich odczekowania, tryb kontroli jak również wyznaczono miejsce ich przechowywania oraz sposób postępowania z tymi przedmiotami.

(akta kontroli tom I str. 38-40, 64, 70-106, 238-266)

1.4. W toku kontroli nie przedłożono dokumentacji (protokołu) z ostatnio przeprowadzonego *rozpoznania* jednostki (o którym mowa w § 11 rozporządzenia w sprawie ochrony). Na podstawie Zarządzenia Ministra Sprawiedliwości²⁰ z dnia 30 listopada 2018 r. w miejsce dotychczasowego Zakładu Karnego w Warszawie-Białołęce utworzono Areszt Śledczy. Na pytanie, czy w związku z utworzeniem AŚ, w miejsce dotychczasowego Zakładu Karnego, przeprowadzono w jednostce *rozpoznanie*, Dyrektor wyjaśnił, że nie wiadomo, czy po przejęciu nieruchomości po zniesionym zakładzie karnym było przeprowadzone rozpoznanie jednostki, o którym mowa w § 11 rozporządzenia w sprawie ochrony, a zgodnie z § 12 tego rozporządzenia Dyrektor nie jest osobą upoważnioną do przeprowadzenia rozpoznania jednostki, nie posiada informacji dotyczących terminu przeprowadzenia ostatniego rozpoznania jednostki, ani nie posiada takiego dokumentu.

(akta kontroli tom I str. 41-63, 405-407)

1.5. Kierownik Działu Ochrony opracował *instrukcje ochronne* AŚ, składające się z: 1/zestawienia stanowisk; 2/procedur działań ochronnych i alarmowania; 3/wykazu i opisu odstępstw od sposobu ochrony; 4/planu sytuacyjnego. Do *instrukcji ochronnej* dołączono dokumenty określające system współdziałania sił wsparcia. W badanym okresie obowiązywały kolejno *instrukcje ochronne*:

- nr DO.500.5.2020²¹ (wejście w życie 1 grudnia 2020 r.);
- nr DO.500.7.2021.PK²² (wejście w życie 15 września 2021 r.);
- nr DO.500.8.2021.PK²³ (wejście w życie 18 października 2021 r.);
- nr DO.500.3.2022.DW²⁴ (wejście w życie 10 października 2022 r.);
- nr DO.500.1.2023.DW²⁵ (wejście w życie 3 kwietnia 2023 r.);
- nr DO.500.1.2024.DW²⁶ (wejście w życie 31 stycznia 2024 r.).

Powyższe *instrukcje ochronne* zawierały opisy zabezpieczeń techniczno-ochronnych AŚ, w tym zabezpieczeń elektronicznych oraz sposoby wykorzystania łączności bezprzewodowej, procedur wzajemnego ubezpieczania się funkcjonariuszy i pracowników w czasie wykonywania zadań

²⁰ Zarządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 sierpnia 2018 r. w sprawie zniesienia Zakładu Karnego w Warszawie-Białołęce oraz Oddziału Zewnętrznego w Popowie Zakładu Karnego w Warszawie-Białołęce (Dz. Urz. Min. Sprawiedliwości poz. 235).

²¹ Opracowana na podstawie § 13 rozporządzenia w sprawie ochrony.

²² Opracowana na podstawie § 13 rozporządzenia w sprawie ochrony.

²³ Opracowana na podstawie § 13 rozporządzenia w sprawie ochrony.

²⁴ Opracowana na podstawie § 13 rozporządzenia w sprawie ochrony.

²⁵ Opracowana na podstawie § 10 ust. 1 i 2 zarządzenia nr 2/23 DGSW.

²⁶ Opracowana na podstawie § 10 ust. 1 i 2 Zarządzenia nr 69/23 DGSW.

oraz alarmowania i reagowania w sytuacjach bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia. Ponadto, *instrukcje ochronne* określały: 1/ obowiązki kierującego działaniami ochronnymi; 2/ organizację grup interwencyjnych: uderzeniowej, odwodowej, transportowej, ratowniczej, przeciwpożarowej i medycznej, ich wyposażenie i zasady porozumiewania się; 3/ miejsca oraz pomieszczenia odizolowania i rozmieszczenia osadzonych; 4/ sposób wykorzystania sił wsparcia; 5/ procedurę alarmowania wraz z wykazem teleadresowym, określającą funkcjonariuszy upoważnionych do zarządzania alarmu oraz sposób, zasady i środki alarmowania. *Instrukcje ochronne* zawierały wszystkie wymagane elementy określone odpowiednio w rozporządzeniu w sprawie ochrony oraz w zarządzeniach nr 2/23 oraz nr 69/23 DGSW.

Instrukcji ochronnych dla AŚ nie opracowano na podstawie rozpoznania jednostki, o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli tom I str. 64-65, 406, 462-600)

Dyrektor wyjaśnił, że w okresie objętym kontrolą, w jednostce stale stosowano system ochrony przewidziany dla aresztów śledczych, zmieniano *instrukcję ochronną* w związku ze zmianami aktów prawnych dotyczących ochrony jednostek organizacyjnych SW oraz np. w przypadku zmiany przeznaczenia oddziałów mieszkalnych. Przy opracowaniu *instrukcji ochronnych* dokonywano zróżnicowania zakresu przedsięwzięć ochronnych odnośnie stosowanych rodzajów i liczby stanowisk funkcjonariuszy Działu Ochrony na oddziałach mieszkalnych dla osadzonych przebywających w warunkach zakładu karnego typu zamkniętego lub aresztu śledczego a osadzonych odbywających karę w warunkach zakładu karnego typu półotwartego.

Z wyjaśnień złożonych przez Dyrektora wynika, że w oddziałach mieszkalnych typu półotwartego, cele w porze dziennej pozostają otwarte, natomiast w porze nocnej są zamykane, a do pełnienia służby wyznacza się mniejszą liczbę funkcjonariuszy. Przykładowo, w oddziale penitencjarnym V (w skład którego wchodziły pawilony F,G,H), służbę pełnił po jednym oddziałowym zmianowym w każdym oddziale mieszkalnym. Ponadto do pełnienia służby wyznaczany był jeden oddziałowy dzienny na cały oddział penitencjarny, a stanowisko doprowadzającego nie zostało utworzone (w porze dziennej w godz. 8.00-16.00 służbę pełniło czterech funkcjonariuszy Działu Ochrony). Natomiast w IV oddziale (typu zamkniętego, w skład którego wchodzi oddziały mieszkalne D-1, D-2, D-3, D-4), pełniło służbę po jednym oddziałowym zmianowym w każdym oddziale mieszkalnym oraz do pełnienia służby wyznaczanych było trzech oddziałowych dziennych i jeden funkcjonariusz doprowadzający (w porze dziennej w godz. 8.00-16.00 służbę pełniło ośmiu funkcjonariuszy).

Dyrektor wskazał, że w AŚ stosuje się zabezpieczenia techniczno-ochronne przewidziane dla zakładów karnych typu zamkniętego lub aresztów śledczych i nie występują różnice w stosowanych ww. zabezpieczeniach pomiędzy oddziałami typu półotwartego a oddziałami zamkniętymi.

(akta kontroli tom I str. 66-67, 281-282)

1.6. W AŚ (w kolejnych okresach) obowiązywało 14 zarządzeń Dyrektora²⁷ dotyczących bezpieczeństwa, porządku wewnętrznego oraz ochrony. Określono w nich procedury służące zapewnieniu porządku i bezpieczeństwa

²⁷ Nr 74/2020 z 30 listopada 2020 r.; nr 15/2021 z 18 lutego 2021 r.; nr 87/2021 z 27 października 2021 r.; nr 71/2021 z 13 września 2021 r.; nr 12/2022 z 21 lutego 2022 r.; nr 10/2023 z 20 lutego 2023 r.; nr 31/2023 z 15 września 2023 r.; nr 33/2022 z 23 czerwca 2022 r.; nr 92/2022 z 16 września 2022 r.; nr 6/2023 z 1 lutego 2023 r.; nr 24/2023 z 22 czerwca 2023 r.; nr 40/2023 z 9 października 2023 r.; nr 49/2023 z 19 grudnia 2023 r.; nr 4/2024 z 6 lutego 2024 r.

jednostki, organizację ruchu osadzonych, sposoby prowadzenia czynności z osadzonymi oraz przez osadzonych (ze wskazaniem miejsc, czasu trwania, warunków wykonywania poszczególnych czynności oraz działań zabronionych). Ponadto, określono działania zmierzające do przeciwdziałania zagrożeniom i minimalizujące ryzyko naruszenia bezpieczeństwa funkcjonariuszy i pracowników AŚ, w tym: 1/przedsięwzięcia ochronne; 2/zasady wstępu na teren jednostki funkcjonariuszy i pracowników; 3/sposoby zabezpieczenia zatrudnienia, spacerów widzeń, kąpiele, zakupów, zajęć szkolnych, kulturalno-oświatowych, sportowych, posług religijnych, a także innych zbiorowych zajęć dla osadzonych; 4/wykorzystanie środków ochrony osobistej, wzajemne ubezpieczanie się funkcjonariuszy i pracowników w trakcie wykonywania zadań służbowych. Przykładowo, w zarządzeniu nr 4/2024 (z dnia 6 lutego 2024 r.) w § 31 zapisano, że niezależnie od wykorzystania środków ochrony osobistej, podczas wykonywania zadań służbowych, funkcjonariusze i pracownicy podejmują działania na rzecz wzajemnego ubezpieczania, polegające m.in. na: 1/ reagowaniu na użycie urządzenia napadowego oraz uruchomienie sygnalizacji alarmowej; 2/ reagowaniu na każde wezwanie pomocy; 3/ obserwowaniu czynności realizowanych przez funkcjonariuszy lub pracowników względem osadzonych i natychmiastowym reagowaniu, w przypadku nieprawidłowej ich realizacji; 4/bezwłocznym powiadomieniu dowódcy zmiany, w razie zaobserwowania zdarzeń mogących skutkować wystąpieniem zagrożenia dla porządku i bezpieczeństwa AŚ, funkcjonariusza lub pracownika; 5/udzieleniu natychmiastowej pomocy funkcjonariuszowi lub pracownikowi w razie wystąpienia sytuacji jego zagrożenia osobistego.

Zarządzenia określały ponadto ilość, wymiary i sposób przechowywania przedmiotów, które osadzony mógł posiadać w celi mieszkalnej. Określono w nich przedmioty niedozwolone (środki łączności bezprzewodowej oraz urządzenia elektroniczne z funkcją bezprzewodowego łączenia; nośniki pamięci w postaci pendrive, karty pamięci; inne urządzenia służące do rejestrowania o odtwarzania informacji np.: aparat, dyktafon, zegarek z funkcją nagrywania obrazu i rejestracją dźwięku itp.). Wymieniono również przedmioty zaklasyfikowane jako niebezpieczne, tj. m.in. broń palną broń białą, amunicję, alkohol, środki odurzające i psychotropowe, materiały wybuchowe, noże metalowe, siekiery, topory itp.) jak również określono sposób postępowania (procedury) dotyczące nadzoru nad korzystaniem przez osadzonych wykonujących pracę na terenie jednostki z narzędzi i urządzeń niebezpiecznych (narzędzia typu szlifierki, wiertarki, piły, noże, nożyczki do strzyżenia włosów, młotki metalowe o wadze powyżej 2 kg). Uregulowania wewnętrzne uwzględniały zasadność używania danego typu narzędzi oraz ewidencjonowania ich wydawania i odbioru.

Zasady, sposoby oraz osoby odpowiedzialne za gromadzenie, przetwarzanie i przekazywanie informacji pozyskanych w wyniku realizacji czynności profilaktycznych zmierzających do rozpoznania środowiska osadzonych oraz godzących w bezpieczeństwo funkcjonariuszy zostały określone w zarządzeniach Dyrektora w sprawie *realizacji czynności profilaktycznych w AŚ*.

Dyrektor wprowadził wobec skazanych przebywających poza celą mieszkalną, zakaz przekraczania linii wyznaczonej taśmą ostrzegawczą na podłodze, bez pozwolenia przełożonego²⁸.

²⁸ Zapis dotyczący zakazu przekraczania linii wyznaczonej taśmą został wprowadzony w zarządzeniu z dnia 20 października 2023 r. Dyrektora nr 40/2023 w sprawie *porządku wewnętrznego w Areszcie Śledczym w Warszawie-Białoleśe*.

Dyrektor wyjaśnił, że osadzeni byli informowani ustnie podczas wizytacji cel mieszkalnych przez wychowawców oraz podczas indywidualnych rozmów osadzonych z wychowawcami oraz psychologami. Ponadto, w każdej celi mieszkalnej jak i na tablicach informacyjnych na korytarzach oddziałów mieszkalnych znajdowały się obowiązujące zarządzenia w sprawie porządku wewnętrznego. Z informacji p.o. kierownika Działu Organizacyjno-Prawnego, wynika, że każdorazowo, gdy zarządzenie było zmieniane, nowe zarządzenie w sprawie porządku wewnętrznego wywieszano na tablicy ogłoszeń w każdym oddziale mieszkalnym i do każdej celi mieszkalnej rozdawano jego egzemplarz.

(akta kontroli tom I, str. 70-106, 127-237, 420)

2.1. W okresie objętym kontrolą, w AŚ zainstalowane były systemy zabezpieczeń elektronicznych: sygnalizacji włamania i napadu (SSWN), kontroli dostępu (SKD) i telewizji dozorowej (CCTV). Systemy te były modernizowane siłami własnymi przez funkcjonariuszy Działu Techniki i Łączności AŚ. Wartość modernizacji SKD wynosiła 101,5 tys. zł (protokół odbioru wykonanych prac sporządzono 26 sierpnia 2021 r.), wartość modernizacji CCTV wynosiła 327,0 tys. zł (protokół odbioru wykonanych prac sporządzono 16 stycznia 2023 r.). SSWN modernizowany był poprzez dołożenie drugiego przycisku uruchamiającego alarm w pokojach wychowawców, psychologów i terapeutów, w związku z *poleceniami z-cy DGSW z dnia 27 kwietnia 2022 r.* Ze względu na niską wartość wykonanych prac nie sporządzono protokołu odbioru i nie można ustalić daty realizacji tego zadania.

Dla potrzeb modernizacji systemów zabezpieczeń elektronicznych wykonanych w okresie objętym kontrolą, nie opracowano koncepcji i założeń modernizacji systemów, co przedstawiono w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*, niniejszego wystąpienia.

(akta kontroli tom II str. 3-38, 44-50)

2.2. SKD oraz CCTV spełniały minimalne wymagania techniczne określone w załączniku nr 2 do wytycznych nr 4/2013 z 10 czerwca 2013 r. i Nr 4/2022 z 30 grudnia 2022 r. w sprawie *określenia standardów systemów zabezpieczeń elektronicznych w jednostkach SW*.²⁹

AŚ nie posiadał dokumentów potwierdzających, że SKD, CCTV oraz SSWN spełniały wymagane normy, co przedstawiono w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*, niniejszego wystąpienia.

W AŚ nie przeprowadzono analizy zagrożeń oraz nie ustalono procedur postępowania z alarmami i ostrzeżeniami o uszkodzeniu lub wyłączeniu systemu, co przedstawiono w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*, niniejszego wystąpienia.

(akta kontroli tom II str. 51-95)

2.3. W AŚ przeprowadzano kontrole systemów elektronicznych w trakcie których potwierdzano, że systemy były sprawne i funkcjonowały prawidłowo. Z czynności tych sporządzane były notatki służbowe przez pracowników Działu Techniki i Łączności i zatwierdzane przez Zastępcę Dyrektora. W latach 2021 – I połowa 2024 przeprowadzono następujące kontrole systemów³⁰:

- w 2022 r.: 31 sierpnia – kontrola SKD, 29 września – kontrola systemu ochrony obwodowej,

²⁹ Dalej: „wytyczne 4/2013” i „wytyczne 4/2022”

³⁰ Brak notatek służbowych potwierdzających przeprowadzenie kontroli systemów elektronicznych w 2021 r.

- w 2023 r.: 16 marca – kontrola CCTV, 31 sierpnia – kontrola SKD,
- w I połowie 2024 r.: 24-25 czerwca – kontrola barier podczerwieni.

Oprócz ww. kontroli systemów elektronicznych w AŚ sporządzono:

- dwa protokoły z przeglądu sieci (z 30 grudnia 2022 r. i 16 października 2023 r.), w których przedstawiono: dostęp do urządzeń składowych systemów i pomieszczeń z okablowaniem, zgodność dokumentacji ze stanem faktycznym, fizyczny stan okablowania oraz wnioski;
- dwa raporty z analizy systemów zabezpieczeń elektronicznych i łączności (z 30 grudnia 2022 r. i 16 października 2023 r.), w których opisano m.in. elementy/urządzenia CCTV, SSWN i SKD i stwierdzono, że były one sprawne.

Z ww. dokumentacji nie wynika, że w AŚ przeprowadzono konserwację systemów zabezpieczeń elektronicznych zgodnie z wymogami wytycznych nr 4/2013 i 4/2022, co przedstawiono w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*, niniejszego wystąpienia.

(akta kontroli tom II str. 56-91, 96-125)

2.4. W AŚ zapewniono odpowiednie warunki zabezpieczeń elektronicznych wymagane wytycznymi nr 4/2013 i 4/2022.

W strefie A (budynki zakwaterowania osadzonych): wejścia i wyjścia do i ze strefy, wyposażono w system śluzowania, śluzy wyposażono w system zapewniający obserwację bezpośredniego obszaru przed wejściem/wyjściem z pełną identyfikacją osób, wejście lub wyjście do i ze strefy posiadały podwójną autoryzację za wyjątkiem strefy budynków F-J, które nie zostały objęte modernizacją. Przejścia w strefie wyposażano w SKD i CCTV, a dyżurki oddziałowych wyposażono w urządzenia umożliwiające obserwację nadzorowanych pomieszczeń i oddziałów. Świetlice oddziałowe, pomieszczenia do nauki oraz salę widzeń wyposażono w CCTV.

W strefie C (bramy oraz wejścia): bramę wjazdową oraz wejście piesze dla osób odwiedzających wyposażono w system śluzowania oraz w sygnalizację otwarcia. W śluzach dla pojazdów zastosowano CCTV, a w śluzach pieszych dla osób odwiedzających zastosowano rozwiązania zapewniające bezpośrednią pełną identyfikacją osób. Stanowisko pracy bramowego wyposażono w urządzenia umożliwiające obserwację nadzorowanych przez niego obszarów.

W strefie E (pomieszczenia i obiekty mające szczególne znaczenie dla bezpieczeństwa AŚ): pomieszczenie serwerowni zlokalizowane w budynku wartowni wyposażono w: SKD, SSWN i system alarmowania pożaru. Place spacerowe wyposażono w CCTV – rozmieszczenie kamer zapewniało obserwację całego chronionego obszaru bez martwych stref.

(akta kontroli tom II str. 126-131)

3.1. Kierownictwo SW, w następstwie tragicznego zdarzenia³¹ w lutym 2022 r. na terenie Zakładu Karnego w Rzeszowie, mając na względzie zapewnienie wszystkim funkcjonariuszom i pracownikom SW możliwie najwyższego poziomu bezpieczeństwa, podjęło decyzje w sprawie funkcjonowania SW. Przedstawiono je kierownikom poszczególnych jednostek penitencjarnych w *poleceniu DGSW z 26 kwietnia 2022 r.* W nawiązaniu do powyższego, z-ca DGSW w *poleceniu z 27 kwietnia 2022 r.*, zlecił kierownikom jednostek penitencjarnych realizację zadań podnoszących bezpieczeństwo funkcjonariuszy, wyznaczając jednocześnie terminy wykonania poszczególnych zadań. Po otrzymaniu powyższych pism, ówczesny Dyrektor powołał komisję do realizacji zawartych w nich poleceń, składającą się z Kierowników Działów

³¹ Na terenie Zakładu Karnego w Rzeszowie w lutym 2022 r. podczas wykonywania obowiązków służbowych została zamordowana przez osadzonego funkcjonariuszka SW, major-psycholog.

Ochrony, Kwatermistrzowskiego, Techniki i Łączności oraz zobowiązał dwóch zastępców Dyrektora do objęcia osobistym nadzorem realizacji ww. *poleceń*. Informacje o wykonaniu zadań, tj. wyznaczeniu stref bezpieczeństwa funkcjonariusza i osadzonego, ustawieniu mebli w sposób umożliwiający pracę w pozycji zwróconej twarzą w kierunku drzwi wejściowych, zminimalizowaniu ilości sprzętu kwaterunkowego i usunięciu wyposażenia ruchomego ze strefy osadzonego, zamontowaniu wkładek jednostronnych do drzwi, montażu szyb bezpiecznych klasy P2 umożliwiających wgląd do pomieszczeń bez otwierania drzwi oraz wyposażeniu pracowników i funkcjonariuszy mających bezpośredni kontakt z osobami pozbawionymi wolności w indywidualne sygnalizatory antynapadowe i alarmowe - przekazano w pismach z dnia 20 czerwca 2022 r.³² i 22 lipca 2022 r.³³ do Dyrektora Okręgowego SW w Warszawie.

(akta kontroli tom I, str. 271-282)

Zgodnie z *poleceniem z-cy DGSW z 27 kwietnia 2022 r.*, funkcjonariuszy i pracowników mających bezpośredni kontakt z osobami pozbawionymi wolności należało wyposażyć w indywidualne sygnalizatory antynapadowe i alarmowe w terminie do dnia 30 czerwca 2022 r.³⁴ W tym zakresie Dyrektor nie zrealizował w pełni ww. *polecenia z-cy DGSW*, ponieważ w tym terminie nie wszyscy funkcjonariusze i pracownicy mający bezpośredni kontakt z osobami pozbawionymi wolności zostali wyposażeni w indywidualne sygnalizatory antynapadowe i alarmowe. Więcej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli tom I, str. 271-276)

3.2. Wszyscy funkcjonariusze Działu Ochrony wykonujący czynności w bezpośrednim kontakcie z osadzonymi zostali wyposażeni w środki przymusu bezpośredniego w postaci kajdanek oraz ręcznego miotacza substancji obozwardniających (w terminie wynikającym z *polecenia z-cy DGSW z 27 kwietnia 2022 r.*³⁵, tj. do dnia 1 czerwca 2022 r.). W toku kontroli ustalono, że funkcjonariusze Działu Ochrony pełniący służbę w systemie zmianowym przejmując zmianę dzienną na oddziale mieszkalnym, przejmują ww. środki przymusu bezpośredniego od funkcjonariuszy zdających zmianę. Pozostali funkcjonariusze Działu Ochrony na zmianie dziennej, niepełniący służby na oddziałach mieszkalnych, pobierają ww. środki bezpośrednio po stawieniu się do służby od dowódcy zmiany. Z zestawienia stanowisk obowiązujących na dzień 1 czerwca 2022 r. wynika, że zmiana dzienna mogła liczyć do 126 funkcjonariuszy Działu Ochrony, natomiast zmiana nocna do 30 funkcjonariuszy Działu Ochrony (w praktyce nie wszystkie stanowiska były obsadzone, co opisano w pkt 2.1. obszaru drugiego niniejszego wystąpienia). Stan ilościowy środków przymusu bezpośredniego w postaci kajdanek oraz ręcznych miotaczy substancji obozwardniających na wyposażeniu kontrolowanej jednostki na dzień 1 czerwca 2022 r. wynosił: kajdanki na ręce – 128 szt.; kajdanki na nogi – 4 szt.; kajdanki zespolone – 26 szt.; RMP³⁶ – 213 szt.

³² Pismo nr DO.400.32.2022.AJ z dnia 20 czerwca 2022 r.

³³ Pismo z-cy Dyrektora Aresztu Śledczego w Warszawie- Białołęce sygn. DO.400.34.2022.A.Kar z dnia 22 lipca 2022 r. do Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w Warszawie.

³⁴ Pkt 1 polecenia z-cy DGSW z 27 kwietnia 2022 r.

³⁵ Na podstawie *polecenia DGSW z dnia 26 kwietnia 2022 r.* oraz *polecenia z-cy DGSW z dnia 27 kwietnia 2022 r.*, kierownicy jednostek penitencjarnych byli zobowiązani do wyposażenia wszystkich funkcjonariuszy Działu Ochrony wykonujących czynności w bezpośrednim kontakcie z osadzonymi w środki przymusu bezpośredniego w postaci kajdanek oraz ręcznego miotacza substancji obozwardniających – w terminie do 1 czerwca 2022 r.

³⁶ Ręczny miotacz substancji obozwardniających.

Ilość środków przymusu bezpośredniego, w postaci kajdanek i RMP, zabezpieczała potrzeby AŚ wyposażenia w te środki wszystkich funkcjonariuszy Działu Ochrony w czasie pełnienia służby.

Dyrektor wyjaśnił, że funkcjonariusze Działu Ochrony są wyposażeni w odpowiednie środki przymusu bezpośredniego oraz środki łączności i alarmowania zgodnie z zapisami zawartymi w instrukcjach szczegółowych na poszczególne stanowiska na czas pełnienia służby oraz że w okresie objętym kontrolą nie występowały braki w tym zakresie.

(akta kontroli tom I, str. 51, 271-277, 280-283)

4. Pomieszczenia wychowawców, terapeutów i psychologów (z wyjątkiem pomieszczenia psychologa D1 oraz pomieszczeń wychowawców C1 i C3 - co opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*) dostosowano do wymagań określonych w *poleceniu DGSW z 26 kwietnia 2022 r.*³⁷ oraz w *poleceniu z-cy DGSW z 27 kwietnia 2022 r.* Na podstawie analizy przedłożonej dokumentacji oraz dokonanych oględzin³⁸ stwierdzono, że w pomieszczeniach tych:

- wyznaczono oraz rozdzielono strefy funkcjonariusza SW (pracownika) i osadzonego poprzez oznakowanie w formie żółtej linii (taśmy ostrzegawczej) umieszczonej na podłodze, strefy zapewniały utrzymanie bezpiecznej odległości między rozmówcami;
- ustawienie mebli zaplanowano w sposób umożliwiający funkcjonariuszowi lub pracownikowi SW pracę w pozycji zwróconej twarzą w kierunku drzwi wejściowych do pomieszczenia z zachowaniem zasad ergonomii stanowiska;
- w strefie osadzonego zminimalizowano ilość sprzętu kwaterunkowego umożliwiającego zabarykadowanie wejścia do pomieszczenia;
- wyposażenie ruchome (wieszaki na ubrania, półki drukarki, inne), zlokalizowano poza strefą osadzonego;
- drzwi wejściowe do pomieszczeń wyposażono w przeszklenie z szybą bezpieczną klasy P2 lub innym materiałem przezroczystym (pleksiglas grubości min. 6 mm.) niezniesztalające widoku o wymiarach 200x 500mm umożliwiające wgląd do pomieszczenia bez otwierania drzwi;
- pomieszczenia wyposażono w przewodowe systemy sygnalizacji napadu oparte na dwóch przyciskach antynapadowych zamontowanych (jeden) przy blatach biurk oraz (drugi) na ścianie w pobliżu biurka (stanowiska pracy), co umożliwiało łatwe użycie przez funkcjonariusza lub pracownika SW;
- wyposażono w telefony VOIP posiadające funkcję wybierania alarmowego i połączenia bezpośredniego z Dowódcą Zmiany za pomocą konfiguracji przycisków #9; telefony nie posiadały funkcji automatycznego połączenia po upływie określonego czasu tzw. „spadającej słuchawki”.

Dyrektor wyjaśnił, że wszystkie pomieszczenia wychowawców, terapeutów i psychologów zostały rozdzielone na strefy niezwłocznie po wydanych

³⁷ Pkt 4 b) Pisma sygn. BDG.070.040.2022.KS

³⁸ Oględzinom poddano: a) pomieszczenie dla wychowawców (A1) – zlokalizowane w Pawilonie A na oddziale mieszkalnym nr I, pomieszczenia dla wychowawców (C1, C2, C3, C4) – zlokalizowane w Pawilonie C na oddziałach mieszkalnych nr I, nr II, nr III, nr IV oraz pomieszczenia dla wychowawców (D1, D2, D3, D4) zlokalizowane w Pawilonie D na oddziałach mieszkalnych nr I, nr II, nr III, nr IV; b) pomieszczenia dla psychologów (C1, C2, C3, C4) – zlokalizowane w Pawilonie C na oddziałach mieszkalnych nr I, nr II, nr III, nr IV oraz pomieszczenie dla psychologa (D1) zlokalizowane w Pawilonie D na oddziale mieszkalnym nr I; c) dwa pomieszczenia do prowadzenia rozmów z osadzonymi, u których rozpoznano zwiększone ryzyko zachowań agresywnych umiejscowione na oddziale mieszkalnym nr II w Pawilonie C oraz na w Pawilonie D na oddziale mieszkalnym nr III; d) dyżurki oddziałowych: pomieszczenie (A1) zlokalizowane w Pawilonie A na oddziale mieszkalnym nr I, pomieszczenia (C1, C2, C3, C4) zlokalizowane w Pawilonie C na oddziałach mieszkalnych nr I, nr II, nr III, nr IV oraz pomieszczenia (D1, D2, D3, D4) zlokalizowane w Pawilonie D na oddziałach mieszkalnych nr I, nr II, nr III, nr IV.

poleceniu DGSW, o czym zostało zameldowane Dyrektorowi Okręgowemu SW w Warszawie.

Z przekazanej dokumentacji wynika, że prace remontowe związane z wyznaczeniem obok siebie pomieszczeń dla wychowawców, psychologów terapeutów i oddziałowych wykonywano sukcesywnie systemem gospodarczym, w miarę możliwości finansowych i przerobowych oraz że zostały one zakończone w terminie do końca 2022 r. z wyjątkiem pomieszczeń w Pawilonie A oddział mieszkalny nr I i nr II, których realizację zakończono 14 października 2024 r. oraz pomieszczeń w Pawilonie C oddział mieszkalny nr IV - realizacja 12 czerwca 2023 r. Zgodnie z *poleceniem DGSW z 26 kwietnia 2022 r.*, wprowadzenie nowych rozwiązań architektonicznych w zakresie umiejscowienia pomieszczeń służbowych wychowawców i psychologów obok dyżurki oddziałowej, winna nastąpić niezwłocznie (z uwzględnieniem czasu trwania koniecznych remontów i czasu nabycia urządzeń). Powyższe dostosowanie w Pawilonie A na oddziale mieszkalnym nr I i nr II oraz w Pawilonie C na oddziale mieszkalnym nr IV zrealizowano z opóźnieniem (odpowiednio): 12 czerwca 2023 r. i 14 października 2024 r. W toku kontroli nie przedłożono dokumentacji w zakresie wcześniejszej lokalizacji tych pomieszczeń. Z-ca kierownika Działu Kwatermistrzowskiego, wskazał, iż nie jest w stanie jednoznacznie określić, czy pomieszczenia te były w bezpośrednim sąsiedztwie dyżurek oddziałowych od dnia 20 kwietnia 2022 r. do dnia uzyskania zgód na prace remontowe.

(akta kontroli tom I, str. 51-52, 267-278, 421-429)

Do prowadzenia rozmów z osadzonymi, u których rozpoznano zwiększone ryzyko zachowań agresywnych³⁹ zaadoptowano pomieszczenia na oddziałach mieszkalnych nr II w Pawilonie A, nr III w Pawilonie B, nr II w Pawilonie C oraz nr III w Pawilonie D.

W trakcie oględzin stwierdzono, że pomieszczeń do prowadzenia rozmów z osadzonymi (umiejscowionych na oddziałach mieszkalnych nr II w Pawilonie C oraz nr III w Pawilonie D) nie wyposażono w telefon z zaprogramowaną funkcją szybkiego wybierania realizujący bezpośrednie połączenie ze stanowiskiem służby dyżurnej i/lub najbliższym stanowiskiem ochronnym po upływie określonego czasu. Z wyjaśnień z-cy Kierownika Działu Ochrony wynika, że na chwilę obecną operator telefoniczny nie zapewnia takiej usługi. Z informacji p.o. Kierownika Działu Techniki i Łączności wynika, że funkcja „spadającej słuchawki” i automatycznego połączenia po siedmiu sekundach z Dowódcą Zmiany w telefonach VOIP nie działa, ze względu na brak możliwości zapewnienia usługi przez operatora. Jak podkreślono, AŚ nie miał wpływu na działanie ww. funkcji, gdyż umowa z dostawcą usług telekomunikacyjnych była podpisywana na poziomie centralnym przez Centralny Zarząd Służby Więziennej.

(akta kontroli tom I, str. 267-277, 402-408, 419)

W trakcie oględzin przeprowadzono testy sprawności systemu antynapadowego w pomieszczeniach wychowawców A1 oraz D4, w pomieszczeniu do prowadzenia rozmów z osadzonymi C2 oraz w pomieszczeniu psychologów D1. Aktywowanie przycisków antynapadowych (w pomieszczeniu wychowawców A1 i D4 oraz w pomieszczeniu do prowadzenia rozmów z osadzonymi C2, wywołało uruchomienie sygnalizacji akustyczno-optycznej (dźwięk alarmu i pulsujące czerwone światło nad drzwiami pomieszczenia) oraz wywołanie na stanowiskach Dowódcy Zmiany

³⁹ Dalej: „Pomieszczenie do prowadzenia rozmów z osadzonymi”.

(wartownia) i najbliższym stanowisku ochronnym. Każdorazowo po uruchomieniu alarmu następowała reakcja funkcjonariuszy pełniących służbę w pobliżu miejsca wzbudzenia alarmu oraz reakcja telefoniczna Dowódcy Zmiany.

Wciśnięcie stacjonarnego przycisku antynapadowego przy blacie biurka w pomieszczeniu psychologów D1 spowodowało uruchomienie alarmu dopiero przy czwartej próbie, co opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli tom I, str. 267-270)

5.1. Liczby etatów funkcjonariuszy, stanu zatrudnienia i wolnych etatów (% wakatów) w AŚ przedstawiały się odpowiednio:

- na 31 grudnia 2021 r.: 533, 479 i 54 (10,1%), w tym w Dziale Ochrony, odpowiednio: 300, 261 i 39 (13%);
- na 31 grudnia 2022 r.: 529, 480 i 49 (9,3%), w tym w Dziale Ochrony, odpowiednio: 299, 271 i 28 (9,4%);
- na 31 grudnia 2023 r.: 489, 443 i 46 (9,4%), w tym w Dziale Ochrony, odpowiednio: 252, 232 i 20 (7,9%);
- na 30 czerwca 2024 r.: 504, 440 i 64 (12,7%), w tym w Dziale Ochrony, odpowiednio: 268, 235 i 33 (12,3%).

Dyrektor wyjaśnił, że zmiany etatów funkcjonariuszy AŚ nie były dokonywane na jego wniosek i były to decyzje od niego niezależne. Dyrektor nie znał powodów zmian liczby etatów dokonywanych przez Dyrektora Okręgowego SW w Warszawie. Dyrektor wskazał, że w związku z utrzymującą się liczbą wakatów w Dziale Ochrony, do pełnienia służby wyznaczani byli funkcjonariusze na telefoniczne wezwanie. Takie działanie pozwalało na zachowanie bezpieczeństwa zarówno funkcjonariuszy, jak i jednostki.

(akta kontroli tom I str. 43-63, tom II str. 138, 388-395)

W okresie objętym kontrolą, Dyrektor podejmował działania mające na celu promowanie zatrudnienia w SW poprzez udział funkcjonariuszy AŚ w wydarzeniach organizowanych w tym zakresie⁴⁰, natomiast nabory nowych funkcjonariuszy do służby w AŚ prowadzone były przez Okręgowy Inspektorat SW w Warszawie.

(akta kontroli tom II str. 138-144)

5.2. Struktura zatrudnienia funkcjonariuszy wg. stażu służby przedstawiała się następująco.

W 2021 r. staż pracy 77 (16%) funkcjonariuszy, w tym 54 (21%) w Dziale Ochrony nie przekraczał dwóch lat; staż pracy 71 (15%), w tym 50 (19%) w Dziale Ochrony wynosił od dwóch do pięciu lat; a 331 (69%), w tym 157 (60%) w Dziale Ochrony wynosił powyżej pięciu lat.

W 2022 r. staż pracy 75 (16%) funkcjonariuszy, w tym 59 (22%) w Dziale Ochrony nie przekraczał dwóch lat; staż pracy 101 (21%), w tym 68 (25%) w Dziale Ochrony wynosił od dwóch do pięciu lat; a 304 (63%), w tym 144 (53%) w Dziale Ochrony wynosił powyżej pięciu lat.

W 2023 r. staż pracy 74 (17%) funkcjonariuszy, w tym 46 (20%) w Dziale Ochrony nie przekraczał dwóch lat; staż pracy 78 (18%), w tym 45 (19%) w Dziale Ochrony wynosił od dwóch do pięciu lat; a 291 (65%), w tym 141 (61%) w Dziale Ochrony wynosił powyżej pięciu lat.

⁴⁰ W szczególności: 30 sierpnia 2022 r. i 5 marca 2024 r. udział w targach pracy, 16 listopada 2022 r. wykład w Wojskowej Akademii Technicznej, 2023 r. informacja na stronie internetowej, 15 marca 2024 r. wizyta w XVIII Liceum Ogólnokształcącym w Warszawie

W I półroczu 2024 r. staż pracy 99 (23%) funkcjonariuszy, w tym 63 (27%) w Dziale Ochrony nie przekraczał dwóch lat; staż pracy 68 (15%), w tym 39 (17%) w Dziale Ochrony wynosił od dwóch do pięciu lat; a 273 (62%), w tym 133 (56%) w Dziale Ochrony wynosił powyżej pięciu lat.

Liczba funkcjonariuszy w korpusie szeregowych SW w ww. latach wynosiła od 102 do 128 (21% - 29% ogólnej liczby funkcjonariuszy), w tym w Dziale Ochrony od 52 do 78 (20% - 33% tego Działu).

Dyrektor wyjaśnił, że wysoki odsetek funkcjonariuszy z niskim stanem służby wymaga dużego zaangażowania i nadzoru ze strony przełożonych, co może w konsekwencji przekładać się na obniżenie poziomu bezpieczeństwa zarówno funkcjonariuszy, pracowników, jak i jednostki.

(akta kontroli tom II str.132-137, 388-395)

Liczbę wypracowanych godzin nadliczbowych i koszty wypłaconych wynagrodzeń z tego tytułu przedstawiały się następująco.

W 2021 r. wypracowano 29 323 h nadliczbowych, a koszty wypłaconych wynagrodzeń z tego tytułu wynosiły 815 tys. zł, w tym w Dziale Ochrony odpowiednio: 29 287 h i 813,7 tys. zł.

W 2022 r. wypracowano 27 162 h nadliczbowych, a koszty wypłaconych wynagrodzeń z tego tytułu wynosiły 810,3 tys. zł, w tym w Dziale Ochrony odpowiednio: 26 898 h i 801,6 tys. zł.

W 2023 r. wypracowano 47 294 h nadliczbowych, a koszty wypłaconych wynagrodzeń tych godzin wynosiły 1636,9 tys. zł, w tym w Dziale Ochrony odpowiednio: 44 810 h i 1543,5 tys. zł.

W I półroczu 2024 r. wypracowano 45 334 h nadliczbowych, a koszty wypłaconych wynagrodzeń tych godzin wynosiły 1666,6 tys. zł, w tym w Dziale Ochrony odpowiednio: 43 334 h i 1582,9 tys. zł.

Dyrektor wyjaśnił, że głównymi przyczynami powstawania godzin nadliczbowych były w szczególności: utrzymujące się wakaty; zwolnienia lekarskie; konwoje do pozawieziennych placówek służby zdrowia; urlopy opiekuńcze; dodatkowe urlopy rodzicielskie w wymiarze 9 tygodni; ciągła rotacja funkcjonariuszy, którzy przyjmowali się do służby i w krótkim czasie zwalniali się z niej; urlopy macierzyńskie oraz rodzicielskie; turnusy profilaktyczno-zdrowotne.

(akta kontroli tom II str. 132-133, 138-139, 388-395)

5.3. W AŚ było od 20 do 23 oddziałów mieszkalnych, które wg stanu na koniec 2021 r. i 2022 r. funkcjonowały w ramach pięciu Oddziałów Penitencjarnych, a wg stanu na koniec 2023 r. i I połowy 2024 r. w ramach sześciu takich Oddziałów. Zgodnie z uregulowaniami § 5 ust. 1-3 zarządzenia nr 23/18 DGSW z 18 kwietnia 2018 r. w sprawie tworzenia i organizacji oddziałów penitencjarnych w zakładach karnych i aresztach śledczych, Dyrektor do każdego Oddziału Penitencjarnego przydzielił stanowiska (etaty) funkcjonariuszy, którzy stale wykonywali zadania na jego rzecz, tj. zastępcę Dyrektora⁴¹, inspektora Oddziału Penitencjarnego, oddziałowych, doprowadzających, kwatermistrza oraz wychowawców⁴².

⁴¹ Liczba Zastępców Dyrektora odpowiadała liczbie Oddziałów Penitencjarnych.

⁴² Ustaleń tych dokonano na podstawie Wykazów etatowych funkcjonariuszy i pracowników sprawujących funkcję w Oddziałach penitencjarnych – załączniki do zarządzeń Dyrektora w sprawie struktury organizacyjnej oraz wykazu stanowisk dla AŚ, obowiązujących na koniec 2021 r., 2022 r., 2023 r. i I połowy 2024 r.

Według stanu na koniec 2021-2023 i I połowy 2024 r. w poszczególnych Oddziałach Penitencjarnych, liczby stanowisk (etatów) funkcjonariuszy oddziałowych wynosiły od dziewięciu⁴³ do 20⁴⁴, w tym liczby stanowisk oddziałowych pełniących służbę w systemie jednozmianowym (godz. 8.00 – 16.00) od jednego⁴⁵ do czterech⁴⁶. W dwóch Oddziałach Penitencjarnych nie było zapewnionej odpowiedniej liczby funkcjonariuszy pełniących służbę w systemie jednozmianowym, co przedstawiono w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*, niniejszego wystąpienia.

(akta kontroli tom II str. 132-133,145-152)

5.4. Podczas zmiany dziennej (godz. 6.30 – 18.30) liczba funkcjonariuszy oddziałowych pełniących służbę w systemie wielozmianowym odpowiadała liczbie oddziałów mieszkalnych – do każdego oddziału mieszkalnego przyporządkowani byli oddziałowi wielozmianowi, którzy byli wspomagani przez funkcjonariuszy pełniących służbę w systemie jednozmianowym. Podczas zmiany nocnej funkcjonariusze wielozmianowi siedmiu oddziałów mieszkalnych dodatkowo wykonywali zadania oddziałowego na innych oddziałach mieszkalnych, co przedstawiono w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*, niniejszego wystąpienia.

W pozostałych oddziałach mieszkalnych, podczas zmiany nocnej, jeden oddziałowy pełnił służbę na jednym oddziale.

Dyrektor – w stosunku do oddziałów w których jeden funkcjonariusz podczas zmiany nocnej wykonywał służbę na oddziale – wyjaśnił, że taka obsada jest adekwatna do realnych potrzeb jednostki i zapewnia odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa. Dyrektor wskazał, że większa liczba funkcjonariuszy pełniących służbę w porze dziennej, jak i nocnej, z pewnością przyczyniłaby się do wyższego poziomu bezpieczeństwa funkcjonariuszy oraz jednostki.

(akta kontroli tom II str. 132-133, 388-395)

5.5. W latach 2019 - I połowa 2024, Dyrektor nie występował do jednostek nadrzędnych o zwiększenie liczby etatów z uwagi na dużą ilość utrzymujących się wakatów.

(akta kontroli tom I str. 43-63)

6. W okresie objętym kontrolą, Dyrektor wnioskował do jednostek nadrzędnych o środki finansowe na realizację 34 przedsięwzięć związanych z bezpieczeństwem funkcjonariuszy o łącznej wartości 151.079,5 tys. zł. Finansowanie otrzymało 12 przedsięwzięć, z tego:

- w 2021 r.: [1] budowa placów spacerowych przy pawilonie mieszkalnym A w kwocie 500 tys. zł, [2] zakup systemu kontroli dostępu w kwocie 101,5 tys. zł, [3] zakup systemu domofonowo – przyzywowego w kwocie 278,7 tys. zł, [4] zakup systemu monitoringu (sytemu CCTV) w kwocie 279,3 tys. zł;
- w 2022 r.: [1] budowa placów spacerowych przy pawilonie mieszkalnym A w kwocie 1000 tys. zł, [2] remont wewnętrznej linii ogrodzenia ochronnego w kwocie 800 tys. zł, [3] dokumentacja budowy kwater tymczasowych prze AŚ w kwocie 700 tys. zł, [4] zakup systemu interkomowego (domofonowo – przyzywowego) w kwocie 370 tys. zł;

⁴³ Oddział Penitencjarny nr 5, stan na koniec 2023 r.

⁴⁴ Oddział Penitencjarny nr 1 stan na koniec 2021 r. i Nr 5 na koniec 2021 r. i 2022 r.

⁴⁵ Oddział Penitencjarny nr 5 i 6 na koniec 2023 r. i I połowy 2024 r.

⁴⁶ Oddział Penitencjarny Nr 3 na koniec 2021 r., 2022 r. 2023 r i I połowy 2024 r.

- w 2023 r.: [1] remont głównej bramy wjazdowej w kwocie 200 tys. zł, [2] wymiana drzwi cel mieszkalnych w oddziale C4 w kwocie 107 tys. zł, [3] budowa kwater tymczasowych przy AŚ, dofinansowanie na lata 2023-2025 w kwocie 70 000 tys. zł
- w I półroczu 2024 r.: budowa placów spacerowych przy pawilonie B w kwocie 1 800 tys. zł.

Finansowaniem nie zostały objęte 22 planowane przedsięwzięcia w tym m.in.:

- w 2022 r. [1] zakup zasilaczy awaryjnych o wartości 140 tys. zł, [2] zakup barier podczerwieni monitorujących pas ochronny o wartości 150 tys. zł, [3] wymiana urządzeń na kluczowych stanowiskach monitoringu o wartości 170 tys. zł,
- w 2023 r.: [1] zakup i instalacja systemu CCTV w budynku kuchni o wartości 381 tys. zł, [2] wymiana urządzeń na kluczowych stanowiskach monitoringu o wartości 170 tys. zł, [3] dwa zadania dotyczące remontu linii ogrodzenia wewnętrznego o łącznej wartości 3425 tys. zł,
- w I połowie 2024 r.: [1] przebudowa wewnętrznej linii ogrodzenia po byłym Zakładzie Karnym o wartości 3500 tys. zł, [2] budowa zespołów placów spacerowych przy pawilonach mieszkalnych C i D o wartości 2500 tys. zł, [3] zakup i instalacja systemu CCTV budynku kuchni o wartości 400 tys. zł.

Dyrektor wyjaśnił, że ww. przedsięwzięcia miały na celu pośredni lub bezpośredni wpływ na poprawę poziomu bezpieczeństwa funkcjonariuszy, pracowników i jednostki, a co z tym związane nieotrzymanie dofinansowania na ich realizację miało wpływ na obniżenie tego poziomu.

Dyrektor wskazał, że obecnie w AŚ najpilniejsze zadania inwestycyjne i remontowe, które miałyby wpływ na zwiększenie bezpieczeństwa funkcjonariuszy oraz jednostki to: budowa zespołów placów spacerowych przy pawilonach mieszkalnych C i D, remont linii ogrodzenia wewnętrznego oraz przebudowa linii ogrodzenia zewnętrznego po byłym Zakładzie Karnym.

(akta kontroli tom II str. 203-207, 388-395)

7.1. W okresie objętym kontrolą odnotowano łącznie 13 przypadków agresywnych zachowań osadzonych w stosunku do funkcjonariuszy. Szczegółowy opis tych zdarzeń zamieszczono w obszarze drugim pkt. 4.1 niniejszego wystąpienia.

7.2. Kwestie bezpieczeństwa i rozpoznane przejawy zagrożeń oraz ocena atmosfery wśród osadzonych, ze szczególnym uwzględnieniem rozpoznania nastrojów panujących wśród osadzonych były przedmiotem protokołowanych odpraw penitencjarno-ochronnych. Podczas odpraw raportowano bieżącą sytuację, atmosferę oraz liczbę (stan) osadzonych na danym oddziale, analizowano sytuacje nadzwyczajne, sprawozdania z czynności sprawdzających, okoliczności powstania i przebiegu zdarzeń mających wpływ na bezpieczeństwo jednostki i inne istotne zdarzenia oraz sprawozdania z przeprowadzonych czynności wyjaśniających dotyczących np.: ujawnienia przedmiotu niedozwolonego, usiłowania ucieczki przez osadzonego, próby popełnienia samobójstwa przez osadzonego, dokonania samouszkodzenia przez osadzonego, zgonu osadzonego. Omawiano ponadto stan, przynależność do grup oraz sytuację poszczególnych osadzonych, w tym.: osadzonych zagrożonych samobójstwem, medialnych, zakwalifikowanych do tzw. szczególnej ochrony, młodocianych, aktywnych podkulturowo – mogących mieć wpływ na atmosferę w oddziale, podlegających ścisłej izolacji. Podczas odpraw przełożeni w rekacji na zgłaszane problemy i zaistniałe zdarzenia

wydawali polecenia oraz bieżące zalecenia. Przypominano również o obowiązku realizacji zadań ciągłych i stosowania zasad⁴⁷.

Badaniem objęto 52 protokoły z przeprowadzonych odpraw penitencjarno-ochronnych, z tego: 14 w 2021 r., 10 w 2022 r., 13 w 2023 r. oraz pięć w I połowie 2024 r.

(akta kontroli tom I, str. 238-266)

7.3. Dyrektor wyjaśnił, że wobec osadzonych zachowujących się agresywnie w stosunku do funkcjonariuszy wykonujących obowiązki służbowe sporządzano wnioski o wymierzenie kar dyscyplinarnych, wnioski w sprawie indywidualnego sposobu postępowania z osadzonym, a następnie osoby te były karane dyscyplinarnie, co odnotowywano w Centralnej Bazie Danych Osób Pozbawionych Wolności. W przypadku wystąpienia zdarzeń w postaci napaści na funkcjonariusza lub pracownika lub naruszenia ich nietykalności cielesnej, kwalifikowano osadzonych do kategorii osadzonych określonych w art. 88a §1 i 212a §1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. *Kodeks karny wykonawczy*, tj. stwarzających poważne zagrożenie społeczne albo poważne zagrożenie dla bezpieczeństwa zakładu. W związku z faktem, że AŚ nie był przeznaczony dla takiej kategorii osadzonych, byli oni transportowani do właściwych jednostek.

(akta kontroli tom I str. 57, 68-69)

7.4. Za gromadzenie i przechowywanie dokumentacji dotyczącej czynności profilaktycznych oraz realizacji poleceń wydanych na podstawie informacji uzyskanych w wyniku prowadzonych czynności profilaktycznych w oddziale penitencjarnym odpowiadał inspektor Działu Ochrony danego oddziału. W zarządzeniach Dyrektora⁴⁸ wyszczególniono zadania i obowiązki funkcjonariuszy realizujących czynności profilaktyczne w zależności od pełnionej funkcji (dowódcy zmiany, zastępcy dowódcy zmiany, oddziałowego, widzeniowego, spacerowego, dozoru wydawanie paczek dla osadzonych, doprowadzającego do gabinetów lekarskich, pielęgniarce, funkcjonariuszy poszczególnych pionów służby, dozoru osadzonych w miejscach zatrudnienia, wychowawców, psychologów, inspektorów ds. zatrudnienia). Ponadto zidentyfikowano i opisano sytuacje oraz zachowania osadzonych wymagających szczególnej uwagi oraz zdarzenia podlegające raportowaniu. Wskazano również obszary źródłowe pozyskiwania informacji o osadzonych i zagrożeniach wynikających z pobytu w AŚ.

(akta kontroli tom I, str. 70-106)

7.5. Dyrektor wskazał, że czynności profilaktyczne stosowane były względem wszystkich osadzonych, a informacje uzyskane w ramach tych czynności, zgodnie z ustawą o SW funkcjonariusze mieli obowiązek przekazać na piśmie osobie wyznaczonej do gromadzenia, przetwarzania ww. informacji lub Dyrektorowi jednostki. Czynności profilaktyczne zmierzały do rozpoznania środowiska osadzonych oraz ich zamiarów godzących w porządek i bezpieczeństwo i polegały w szczególności na:

- obserwowaniu zachowań i relacji w środowisku osadzonych;
- rozpoznawaniu struktur podkultury przestępczej;

⁴⁷ Np. właściwym rozmieszczaniu osadzonych, zapewniającym bezpieczeństwo osobiste uczestnikom bójki lub pobicia; ograniczaniu zatrudniania osadzonych tzw. „grypsujących” w miejscach strategicznych jak kuchnia, magazyny, wydający posiłki; obowiązku stosowania środków bezpieczeństwa oraz konieczności stałego ubezpieczania się funkcjonariuszy).

⁴⁸ Zarządzenia Dyrektora w sprawie realizacji czynności profilaktycznych w AŚ, o których mowa wcześniej w pkt 1.1. niniejszego wystąpienia.

- rozpoznawaniu atmosfery i nastrojów wśród osadzonych oraz ich zamiarów godzących w bezpieczeństwo jednostki;
- załatwianiu próśb i skarg zgłaszanych przez osadzonych i realizowaniu ich bez zbędnej zwłoki z jednoczesnym informowaniem o sposobie ich załatwienia;
- reagowaniu na wszelkie przejawy negatywnych zachowań osadzonych;
- przeciwdziałaniu szkodliwym wpływom zdemoralizowanych osadzonych na współosadzonych;
- przeciwdziałaniu negatywnym przejawom podkultury przestępczej;
- zapobieganiu i niedopuszczaniu do nielegalnych kontaktów między osadzonymi a osobami postronnymi;
- przeciwdziałaniu postępowaniu innych osób, sprzecznemu z zadaniami ochronnymi lub naruszającymi ustalony porządek, albo bezpieczeństwo jednostki.

(akta kontroli tom I, str.49-50, 70-106)

7.6. W okresie objętym kontrolą, w AŚ realizowano resocjalizacyjne programy sprzyjające readaptacji społecznej, w zakresie: przeciwdziałania przemocy i agresji „ART - Trening Zastępowania Agresji”⁴⁹., Program readaptacji społecznej dla osób stosujących przemoc w rodzinie „Stop przemocy – Druga szansa”, programy autorskie). Programami readaptacyjnymi z zakresu niwelowania zachowań agresywnych i przemocowych w poszczególnych latach objęto:

W 2021 r.: Trening Zastępowania Agresji ART. - 95 absolwentów Stop przemocy – Druga szansa - 19 absolwentów; Programy autorskie - 70 absolwentów;

W 2022 r.: Trening Zastępowania Agresji ART. - 91 absolwentów; Stop przemocy – Druga szansa - 18 absolwentów; Programy autorskie - 79 absolwentów;

W 2023 r.: Trening Zastępowania Agresji ART. - 49 absolwentów; Stop przemocy – Druga szansa - 10 absolwentów; Programy autorskie - 101 absolwentów;

W 2024 r. (I połowa roku): Trening Zastępowania Agresji ART. - 23 absolwentów; Stop przemocy – Druga szansa - 10 absolwentów; Programy autorskie - 46 absolwentów.

(akta kontroli tom I, str. 43-63, 430-453)

7.7. Czynności profilaktyczne polegały w szczególności na obserwowaniu zachowań i relacji w środowisku skazanych i tymczasowo aresztowanych, rozpoznawaniu struktur podkultury przestępczej, rozpoznawaniu atmosfery i nastrojów wśród skazanych i tymczasowo aresztowanych oraz ich zachowań, które mogły naruszać porządek i bezpieczeństwo AŚ. Oddziałowi oraz wychowawcy posiadali wiedzę co do aktualnej liczby osadzonych na oddziale oraz na bieżąco reagowali na potencjalne sytuacje mogące negatywnie wpływać na bezpieczeństwo jednostki poprzez przenoszenie osadzonych i ograniczanie potencjalnych konfliktów wśród osadzonych. Funkcjonariusze pełniący służbę posiadali wiedzę o nadzorowanych oddziałach, pozwalającą im na prawidłowe wykonywanie powierzonych obowiązków. Dyrektor okresowo przeprowadzał kontrole generalne. Analiza rozpoznanej sytuacji na poszczególnych oddziałach była omawiana w trakcie odbywających się regularnie odpraw penitencjarno-ochronnych. Ponadto w Centralnej Bazie Danych Osób Pozbawionych Wolności odnotowywano wyniki konsultacji psychologicznych osadzonych oraz notatki osobopoznawcze sporządzane przez wychowawców mające na celu m.in. udokumentowanie zmiany sytuacji

⁴⁹ Podstawowym celem programu było zdobycie lub utrwalenie przez skazanych umiejętności radzenia sobie w różnorodnych sytuacjach społecznych, samokontroli emocjonalno-behawioralnej, podejmowania konstruktywnych decyzji.

prawnej i rodzinnej osadzonych. Do bazy wpisywano również informacje uznane jako istotne. Prowadzone oddziaływania miały na celu rozpoznanie zachowań wśród osadzonych sygnalizujących możliwość wystąpienia zagrożenia jednostki. Łączna liczba przeprowadzonych konsultacji psychologicznych w okresie 2021-2024 (I połowa) wyniosła: 8376 w 2021 r.; 8726 w 2022 r.; 8604 w 2023 r.; 4694 do 30 czerwca 2024 r. Na podstawie realizacji powyższych działań Dyrektor dysponował aktualną wiedzą na temat atmosfery i nastrojów panujących wśród osadzonych oraz bieżącej sytuacji w zakresie bezpieczeństwa jednostki.

(akta kontroli tom I, str. 238-266, 455-458)

8. W okresie objętym kontrolą do Dyrektora nie wpływały postulaty dotyczące potrzeb zmian organizacyjno-prawnych w zakresie podniesienia standardów bezpieczeństwa pracowników i funkcjonariuszy AŚ, zarówno od przedstawicieli związków zawodowych jak również bezpośrednio od funkcjonariuszy.

W AŚ działalność prowadziły dwa związki zawodowe⁵⁰. Z informacji przekazanych przez przedstawicieli ww. organizacji związkowych wynika, że nie kierowano do Dyrektora postulatów o potrzebie zmian organizacyjno-prawnych zmierzających do podniesienia ww. standardów bezpieczeństwa.

(akta kontroli tom I, str. 58, 396-401)

9.1. W AŚ prowadzono coroczne ćwiczenia doskonalące sprawność funkcjonariuszy oraz pracowników w działaniach obronnych, z uwzględnieniem elementów wymienionych w § 38 pkt 1-3 rozporządzenia *w sprawie ochrony* oraz § 46 *zarządzenia nr 2/23 DGSW*. Za organizację przynajmniej raz w roku praktycznych ćwiczeń specjalistycznych odpowiadał kierownik Działu Ochrony. Ćwiczenia realizowano na podstawie planów-konspektów opracowanych przez kierownika Działu Ochrony i zatwierdzanych przez Dyrektora lub z-cę Dyrektora. W okresie objętym kontrolą, przeprowadzono trzy ćwiczenia specjalistyczne z udziałem funkcjonariuszy Państwowej Straży Pożarnej oraz Policji, w terminach: 30 listopada 2021 r.⁵¹; 6 września 2022 r.⁵² oraz 20 listopada 2023 r.⁵³ Z przeprowadzonych ćwiczeń sporządzono sprawozdania, o których mowa w § 38 ust. 2 rozporządzenia *w sprawie ochrony* oraz § 46 ust. 3 *zarządzenia nr 2/23*.

(akta kontroli tom I, str. 293-323, 462-600)

9.2. Dyrektor organizował systematyczne szkolenia i ćwiczenia przygotowujące pracowników i funkcjonariuszy do podejmowania odpowiednich działań w sytuacjach kryzysowych. Zgodnie z *poleceniem DGSW*⁵⁴ w terminie do 30

⁵⁰ 1/Niezależny Samorządny Związek Zawodowy Funkcjonariuszy i pracowników Więziennictwa w Areszcie Śledczym w Warszawie-Białołęce; 2/Związek Zawodowy NSZZ Solidarność.

⁵¹ Temat szkolenia obejmował: „Zakłócenie funkcjonowania jednostki organizacyjnej poprzez wystąpienie zagrożenia bezpieczeństwa pożarowego w pawilonie mieszkalnym „J”. Ewakuacja osadzonych, zabezpieczenie dokumentacji. Odmowa zejścia osadzonych z terenu wyznaczonego do ewakuacji.”

⁵² Tematy szkoleń obejmowały: „Rażące nieposłuszeństwo osób pozbawionych wolności; Zagrożenie pożarowe w pobliżu budynku oczyszczalni wywołanie czynnikiem ludzkim; Trening kierowniczo sztabowy przygotowujący kadrę kierowniczą i dowódczą do działania w przypadkach zagrożeń; Ćwiczenia pożarnicze – ewakuacja osadzonych z pawilonu mieszkalnego w AŚ Warszawa Białołęka, zabezpieczenie budynku mieszkalnego.”

⁵³ Tematem szkolenia było: „Zakłócenie funkcjonowania jednostki organizacyjnej – poprzez wystąpienie zagrożenia bezpieczeństwa pożarowego przy warsztacie remontowym głównym. Ewakuacja osób z rejonu zagrożenia. Próba ucieczki osoby pozbawionej wolności z terenu jednostki organizacyjnej.”

⁵⁴ O czym przypomniał z-ca DGSW w *poleceniu* z dnia 27 kwietnia 2022 r.

września 2022 r., a w kolejnych latach przynajmniej raz w roku, we wszystkich jednostkach penitencjarnych należało przeprowadzić wewnętrzzakładowe szkolenia doskonalące z zakresu bezpieczeństwa i samoobrony⁵⁵, obejmujące wszystkich pracowników i funkcjonariuszy zatrudnionych w jednostce. Dyrektor podjął niezbędne czynności w celu realizacji ww. *polecenia*. W AŚ opracowano harmonogramy szkoleń dla pracowników wszystkich działów z zakresu użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego, praktycznych szkoleń z samoobrony, szkoleń doskonalących z zagadnień bezpieczeństwa i samoobrony dla funkcjonariuszy i pracowników oraz szkoleń obejmujących zasady wzajemnego ubezpieczania się funkcjonariuszy.

Analiza dokumentacji przeprowadzonych szkoleń w Działach: 1/ Ambulatorium z Izłą Chorych; 2/Ewidencji; 3/Terapeutycznym, wykazała, że w ww. Działach zrealizowano wymagane szkolenia, którymi objęto wszystkich obecnych w służbie pracowników i funkcjonariuszy. I tak:

1/ W Dziale Ambulatorium z Izłą Chorych:

- na dzień 30 września 2022 r. w dziale były zatrudnione 24 osoby, z czego przeszkolono⁵⁶ 21 osób (13 funkcjonariuszy i 8 pracowników cywilnych), nie przeszkolono trzech osób (jedna osoba przebywała na urlopie wychowawczym oraz dwie osoby na długotrwałych zwolnieniach lekarskich). Do dnia 31 grudnia 2022 r. stan osób zatrudnionych i przeszkolonych nie uległ zmianie.

- do końca 2023 r. zostało przeszkolonych⁵⁷ 19 osób (12 funkcjonariuszy i 7 pracowników cywilnych), jedna osoba przebywała na urlopie wychowawczym. Na dzień 31 grudnia 2023 r. zatrudnienie w dziale wynosiło 18 osób.

- w I połowie 2024 r. szkolenie⁵⁸ odbyło 15 pracowników w tym 8 funkcjonariuszy i 7 pracowników cywilnych. Jedna osoba przebywała na urlopie wychowawczym.

2/ W Dziale Ewidencji:

- do dnia 30 września 2022 r. z zagadnień dotyczących bezpieczeństwa i samoobrony przeszkolono⁵⁹ 24 osoby (z 31 zatrudnionych) oraz do końca roku łącznie 30 osób (jeden funkcjonariusz przebywał na urlopie wychowawczym). W 2023 r. odbyły się dwa szkolenia, podczas których przeszkolono 23 osoby (z 29 zatrudnionych) – pięć osób nie przeszkolono z uwagi na odbywane praktyki w Dziale Ochrony, jedna osoba przebywała na urlopie wychowawczym. W 2024 r. szkolenie w ww. zakresie zaplanowano w drugiej połowie roku.

3/ W Dziale Terapeutycznym:

⁵⁵ Szkolenie miało zawierać elementy: samoobrony, w połączeniu z zasadami udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej realizowanej w warunkach zbliżonych do realnych warunków pełnienia służby, współpracy i wzajemnego ubezpieczania się; używania i wykorzystywania środków przymusu bezpośredniego; rozpoznawania werbalnych i niewerbalnych sygnałów agresji; negocjacji i mediacji; reagowania w sytuacjach kryzysowych.

⁵⁶ Szkolenie z zakresu stosowania środków przymusu bezpośredniego przeprowadzono w dniach 4-5 lipca 2022 r.

⁵⁷ Szkolenie z praktycznego stosowania środków przymusu bezpośredniego, podstawa prawna, zasady stosowania, nadzorowanie oraz sposób dokumentowania. Szkolenie przeprowadzono w dniach 8 oraz 13 lutego 2023 r. Szkolenie prowadził operator Grupy Interwencyjnej Służby Więziennej.

⁵⁸ Szkolenie z praktycznego stosowania środków przymusu bezpośredniego, podstawa prawna, zasady stosowania, nadzorowanie oraz sposób dokumentowania. Szkolenie przeprowadzono w dniach 5-6 lutego 2024 r. Szkolenie prowadził operator Grupy Interwencyjnej Służby Więziennej.

⁵⁹ Szkolenia przeprowadzono w terminie od 29 czerwca 2022 r. do 5 lipca 2022 r.

- szkolenie doskonalące z zakresu zagrożeń bezpieczeństwa przeprowadzono w dniu 6 lipca 2022 r. Udział w szkoleniu wzięło pięcioro funkcjonariuszy (z 6 osób zatrudnionych w dziale). Jedna osoba nie uczestniczyła w szkoleniu z uwagi na zwolnienie chorobowe i została przeszkolona po powrocie do pracy (9 stycznia 2023 r.) Do końca 2023 r. przeszkolono pięciu funkcjonariuszy – jedna osoba przebywająca na zwolnieniu chorobowym nie powróciła do służby. W 2024 r. do dnia 30 czerwca przeszkolono pięć osób, jedna osoba w czasie szkolenia przebywała na kursie dla chorążych.

(akta kontroli tom I, str. 324-369)

9.3. W okresie objętym kontrolą dla pracowników i funkcjonariuszy poszczególnych działów organizowano ponadto dodatkowe szkolenia m.in. w zakresie.:

- pozyskiwania, gromadzenia i przetwarzania informacji uzyskanych w wyniku realizacji czynności profilaktycznych;
- praktycznego rozpoznania środków odurzających i objawów ich spożycia oraz możliwości ich pozyskania;
- zasad wzajemnego ubezpieczania się funkcjonariuszy;
- użycia siły fizycznej, w tym technik obrony i technik obezwładniania;
- realizacji zadań przy wejściu na teren jednostki organizacyjnej;
- postępowania z osadzonymi objętymi zasadami szczególnej ochrony, medialnymi pozostającymi w zainteresowaniu wymiaru sprawiedliwości oraz terrorystami;
- udzielania pierwszej pomocy, postępowania w przypadku ekspozycji na krew, czy innego potencjalnie zakaźnego materiału, udzielania pierwszej pomocy osobom, które targnęły się na własne życie;
- zasad konwojowania, bezpiecznego załadowania i rozładowania broni - niekontrolowane wystrzały, praktycznego zastosowania środków przymusu bezpośredniego;
- konsekwencji prawnych wynikających z nawiązywania nielegalnych kontaktów oraz utrzymywania pozasłużbowych kontaktów z osobami aktualnie bądź uprzednio pozbawionymi wolności. Właściwe relacje interpersonalne z osadzonymi, a także w środowisku funkcjonariuszy. Odpowiedzialność służbowa oraz karna funkcjonariuszy w świetle przepisów antykorupcyjnych;
- gospodarki przedmiotami uznanymi za niebezpieczne w AŚ;
- postępowania z osobami osadzonymi, ich prawa i obowiązki oraz humanitarne i praworządne traktowanie osób pozbawionych wolności;
- odpowiedzialność dyscyplinarna funkcjonariuszy. Sposoby rozwiązywania konfliktów, wypalenie zawodowe, etyka zawodowa. Etos i misja SW. Zachowanie tajemnicy służbowej oraz konsekwencje jej nieprzestrzegania;
- profilaktyka presuicydalna i rozpoznawanie zachowań sygnalizujących możliwość wystąpienia autoagresji;
- komunikacji interpersonalnej. Rozwiązywanie konfliktów w zespole;
- zasad gromadzenia, przetwarzania i przekazywania informacji pozyskiwanych w wyniku czynności operacyjnych mających wpływ na bezpieczeństwo jednostki;
- rozpoznawanie środowiska osadzonych młodocianych i kształtowanie właściwej atmosfery wychowawczej. Sposoby przeciwdziałania zachowaniom agresywnym. Obowiązek szkolny;
- etyka zawodowa funkcjonariuszy. Zasady służbowego zachowania funkcjonariuszy, sposób pełnienia służby, dyscyplina czasu pracy.

(akta kontroli tom I, str. 370-394)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Obowiązujące w latach 2021-2024 (I połowa) *Instrukcje ochronne* nie zostały opracowane na podstawie *rozpoznania* jednostki, co było niezgodne z postanowieniami § 12 rozporządzenia w sprawie ochrony oraz § 10 ust. 1 zarządzenia nr 69/23 DGSW oraz zarządzenia nr 2/23 DGSW. Zgodnie z ww. przepisami *instrukcje ochronne* winny zostać opracowane na podstawie przeprowadzonego *rozpoznania* jednostki organizacyjnej. W toku kontroli nie przedłożono dokumentacji (protokołu) z ostatnio przeprowadzonego *rozpoznania* jednostki.

Dyrektor wskazał, że nie posiada informacji odnośnie terminu przeprowadzenia ostatniego rozpoznania jednostki oraz dokumentacji w tym zakresie. Wyjaśnił ponadto, że obowiązujące w AŚ *instrukcje ochronne* zostały opracowane na podstawie dokumentacji ochronnej wytworzonej przez poprzednich Dyrektorów jednostki.

(akta kontroli tom I str. 65, 402-407, 462-600)

2. Według instrukcji ochronnej liczby stanowisk funkcjonariuszy pełniących służbę w systemie jednozmianowym w dwóch Oddziałach Penitencjarnych nie odpowiadały wymaganiom określonym w § 9 ust. 2 pkt 1 zarządzenia nr 23/18 DGSW w sprawie tworzenia i organizacji oddziałów penitencjarnych w zakładach karnych i aresztach śledczych. Na koniec 2023 r. w Oddziale Penitencjarnym nr 5 i 6 było odpowiednio: 208 i 238 osadzonych, a na koniec I półrocza 2024 r. odpowiednio: 282 i 259 osadzonych. Do Oddziałów tych przypisanych było po jednym funkcjonariuszu pełniącym służbę w systemie jednozmianowym. Zgodnie z ww. przepisem, w jednostkach typu zamkniętego stanowiska pełniących służbę w systemie jednozmianowym tworzy się według zasady jeden funkcjonariusz na nie więcej niż 150 osadzonych. Oznacza to, że w takich Oddziałach powinno być co najmniej po dwóch takich funkcjonariuszy.

Dyrektor wyjaśnił, że w 5 i 6 Oddziale Penitencjarnym zakwaterowani byli wyłącznie osadzeni odbywający karę pozbawienia wolności w zakładzie karnym typu półotwartego. Zgodnie z § 9 ust. 2 pkt 2 zarządzenia nr 23/18 do pełnienia służby w tych oddziałach penitencjarnych wyznacza się jednego oddziałowego jednozmianowego na oddział penitencjarny.

(akta kontroli tom II str. 145-159, 388-395, 433-436)

NIK nie podziela argumentów przedstawianych w wyjaśnieniach Dyrektora. W okresie objętym kontrolą (oraz nadal) AŚ był jednostką typu zamkniętego⁶⁰ i zgodnie z postawieniami § 1 pkt 3 i § 9 ust 2 pkt 1 ww. zarządzenia, stanowiska oddziałowych pełniących służbę w systemie jednozmianowym tworzy się zgodnie z zasadą – jeden funkcjonariusz na nie więcej niż 150 osadzonych.

3. Dla potrzeb modernizacji systemów zabezpieczeń elektronicznych: SKD o wartości 101,5 tys. zł w 2021 r. i CCTV o wartości 327,0 tys. zł w 2023 r., nie sporządzono koncepcji i założeń modernizacji, co było wymagane § 12 ust. 1 wytycznych nr 4/2013 i 4/2022. Przepis ten stanowi, że budowa nowych lub modernizacja istniejących zabezpieczeń elektronicznych wymaga opracowania koncepcji i założeń do projektu budowy lub modernizacji systemów

⁶⁰ W instrukcjach ochronnych w części „Opis przeznaczenia jednostki” wskazano m.in., że AŚ jest jednostką typu zamkniętego i realizuje zadania w zakresie wykonywania kary pozbawienia wolności i tymczasowego aresztowania.

zabezpieczeń elektronicznych. Proces opracowania koncepcji określony został w załączniku nr 3 do wytycznych i powinien obejmować następujące etapy: opracowanie koncepcji i założeń funkcjonalnych, opracowanie koncepcji założeń technicznych, uzyskanie pozytywnej opinii Okręgowego Inspektoratu SW i Centralnego Zarządu SW.

Dyrektor wyjaśnił, że ze względu na upływ czasu oraz rotację funkcjonariuszy i pracowników w Dziale Techniki i Łączności AŚ, nie zna przyczyny nieopracowania ww. koncepcji modernizacji systemów zabezpieczeń elektronicznych, przeprowadzonych w okresie objętym kontrolą.

(akta kontroli tom II str. 3-38, 56-61, 92-95, 397-432)

4. AŚ nie posiadał dokumentów potwierdzających, że zainstalowane systemy zabezpieczeń (SKD, CCTV oraz SSWN) spełniały wymagania obowiązujących norm, określonych w załączniku nr 1 do wytycznych nr 4/2013 i 4/2022. Stan taki nie odpowiadał wymaganiom określonym w § 3 ust. 3 tych wytycznych. Dodatkowo AŚ nie posiadał dokumentu potwierdzającego, że SSWN spełniał wymogi zabezpieczenia w stopniu minimum 3 wg normy PN-EN 50131-1, co było wymagane postanowieniami § 3 ust. 4 ww. wytycznych. W AŚ brak było również dokumentacji powykonawczej dotyczącej modernizacji ww. systemów, wymaganej § 18 wytycznych nr 4/2013 i 4/2022.

Dyrektor wyjaśnił, że w AŚ brak jest dokumentów potwierdzających, iż systemy zabezpieczeń elektronicznych spełniały normy określone w ww. wytycznych oraz dokumentacji powykonawczej, a ze względu na upływ czasu oraz rotację funkcjonariuszy i pracowników w Dziale Techniki i Łączności AŚ, nie zna przyczyn takiego stanu.

(akta kontroli tom II str. 56-61, 92-95, 397-432)

5. W AŚ nie przeprowadzono analizy zagrożeń, która powinna zostać zrealizowana na podstawie protokołu rozpoznania jednostki, co stanowiło naruszenie postanowień § 4 ust. 1 wytycznych nr 4/2013 i 4/2022. Ponadto do celów niniejszej kontroli, nie przedłożono protokołu rozpoznania jednostki, który zgodnie z ww. przepisem powinien stanowić podstawę ustalenia potrzeb wyposażenia AŚ w zabezpieczenia techniczno-ochronne, środki łączności, sygnalizacji i alarmowania oraz ich rozmieszczenia.

Dyrektor wyjaśnił, że nie zna przyczyn nieprzeprowadzania ww. analiz zagrożeń. Odnośnie braku rozpoznania jednostki (braku protokołu rozpoznania), Dyrektor wyjaśnił, że w okresie objętym kontrolą nie przeprowadzono rozpoznania, gdyż nie zachodziły przesłanki prawne uzasadniające wykonanie takich czynności. Dyrektor wskazał, że nie posiada informacji dot. terminu przeprowadzenia ostatniego rozpoznania jednostki.

(akta kontroli tom II str. 56-61, 397-432)

6. Dyrektor nie ustalił procedur, postępowania z alarmami, ostrzeżeniami o uszkodzeniu, wyłączeniu części lub całego systemu ze stanu działania. Obowiązek ustalenia takich procedur wynikał z przepisów § 19 pkt 2 wytycznych nr 4/2013 i 4/2022.

Dyrektor potwierdził, że w AŚ nie ustalono ww. procedur oraz wyjaśnił, że nie zna przyczyn takiego stanu.

(akta kontroli tom II str. 56-61, 397-432)

7. W okresie objętym kontrolą, w AŚ nie przeprowadzano konserwacji okresowych systemów zabezpieczeń elektronicznych, spełniającej wymogi § 20 wytycznych nr 4/2013 i 4/2022. Przepisy te stanowią, że konserwacja powinna być przeprowadzona nie rzadziej niż co sześć miesięcy (chyba że w normach

przewidziano inne czasookresy), a także wskazano w nim jakie w ramach konserwacji należy wykonać sprawdzenia i poprawki⁶¹. Przedłożona do kontroli dokumentacja dotycząca kontroli systemów elektronicznych, przeglądu sieci i analizy systemów zabezpieczeń elektronicznych (wymieniona w pkt 2.3. tego obszaru wystąpienia), nie potwierdza że konserwacja SSWN, SKD i CCTV została przeprowadzona zgodnie z wymogami ww. wytycznych. Dokumentacja nie wskazuje, że zostały zachowane wymagane czasookresy przeprowadzenia konserwacji oraz że wykonano ww. czynności.

Dyrektor wyjaśnił, że ze względu na upływ czasu oraz rotację funkcjonariuszy i pracowników w Dziale Techniki i Łączności AŚ, nie zna przyczyn występującego stanu w tym zakresie.

(akta kontroli tom II str. 56-125, 397-432)

8. Pomieszczenie do odprawiania nabożeństw i spotkań religijnych zlokalizowane w pawilonie D nie było wyposażone w CCTV. Także CCTV nie umożliwiał obserwacji podwozia pojazdu znajdującego się w służbie bramy wjazdowej, a była ona możliwa tylko za pomocą ręcznej kamery inspekcyjnej będącej na wyposażeniu stanowiska bramowego, która nie była podłączona do CCTV. Ww. rozwiązania nie spełniały wymagań określonych odpowiednio: w § 6 pkt 5 i § 8 pkt 6c wytycznych nr 4/2013 i 4/2022.

Dyrektor wyjaśnił, że nie zna przyczyn braku wyposażenia w CCTV pomieszczenia do odprawiania nabożeństw i jednocześnie zaznaczył, że w AŚ systematycznie są montowane kamery w pomieszczeniach wskazanych w wytycznych DGSW.

Odnośnie braku CCTV do obserwacji podwozia samochodu, Dyrektor wyjaśnił że warunki techniczne nie pozwalają na montaż kamery podłączonej do tego systemu, dlatego do tych celów zakupiono ręczną kamerę inspekcyjną.

(akta kontroli tom II str. 92-95, 126-131, 397-432)

9. Dyrektor nie wyposażył, w terminie do 30 czerwca 2022 r., wszystkich funkcjonariuszy i pracowników mających bezpośredni kontakt z osadzonymi w indywidualne bezprzewodowe sygnalizatory antynapadowe i alarmowe do czego był zobligowany *poleceniem z -cy DGSW z 27 kwietnia 2022 r.*

Zatrudnienie funkcjonariuszy i pracowników w AŚ wg. stanu na dzień 30 czerwca 2022 r. wynosiło 528 osób (476 funkcjonariuszy i 52 pracowników cywilnych), w tym 264 funkcjonariuszy pełniących służbę w Dziale Ochrony.

Dyrektor wyjaśnił, że *indywidualne sygnalizatory antynapadowe i alarmowe nie podlegają ewidencji ze względu na niską wartość zakupu. Wszyscy funkcjonariusze pełniący służbę w bezpośrednim kontakcie z osobami pozbawionymi wolności byli wyposażeni w indywidualne sygnalizatory antynapadowe i alarmowe. W powyższym zakresie braki nie występują i nie występowały, a w przypadku zgłoszenia przez kierownika konieczności dokupienia sygnalizatorów np. dla nowoprzyjętych osób, zamówienie takie jest niezwłocznie realizowane. W przypadku stwierdzenia przez kierownika występowania braków w ww. przedmiotach wśród podległych funkcjonariuszy, były one na bieżąco zamawiane i uzupełniane przez dział kwatermistrzowski. Występowanie okresowo wspomnianych braków spowodowane było fluktuacją kadry, zmianą zakresów obowiązków.*

⁶¹ W tym w szczególności: sprawdzenie poprawności działania wszystkich urządzeń, sprawdzenie połączeń giętkich, sprawdzenie sprawności zasilacz głównych i rezerwowych, sprawdzenie centrali alarmowej, sprawdzenie poprawności działania każdego urządzenia transmisji alarmu oraz każdego dźwiękowego i świetlnego sygnalizatora alarmowego.

W ocenie NIK, wszyscy pracownicy i funkcjonariusze, wykonując czynności służbowe mają (lub są narażeni) bezpośredni kontakt z osobami pozbawionymi wolności. W związku z powyższym, zdaniem NIK, wszystkie zatrudnione w AŚ osoby należało wyposażyć w indywidualne bezprzewodowe sygnalizatory antynapadowe i alarmowe.

Z ustaleń kontroli wynika, że do 30 czerwca 2022 r. łączna udokumentowana liczba posiadanych przez jednostkę przenośnych radiotelefonów oraz indywidualnych bezprzewodowych sygnalizatorów antynapadowych i alarmowych wynosiła 185 szt., co było niewystarczające by móc wyposażyć w te urządzenia wszystkich funkcjonariuszy i pracowników. Tym samym należy stwierdzić, że do dnia 30 czerwca 2022 r. nie zostało zrealizowane *polecenie z-cy DGSW z 27 kwietnia 2022 r.* w zakresie wyposażenia funkcjonariuszy i pracowników w indywidualne bezprzewodowe sygnalizatory antynapadowe i alarmowe.

W okresie od 30 czerwca 2022 r. do 30 czerwca 2024 r. zakupiono dodatkowo 125 szt.⁶² indywidualnych bezprzewodowych sygnalizatorów antynapadowych i alarmowych. Łączna liczba urządzeń (przenośnych radiotelefonów oraz indywidualnych sygnalizatorów antynapadowych) na dzień 30 czerwca 2024 r. wynosiła 310 szt., przy zatrudnieniu 440 funkcjonariuszy i 39 pracowników cywilnych. Z powyższego wynika, że do dnia 30 czerwca 2024 r. nie zrealizowano *polecenia z-cy DGSW z 27 kwietnia 2022 r.* w zakresie wyposażenia wszystkich funkcjonariuszy i pracowników mających bezpośredni kontakt z osadzonymi w indywidualne sygnalizatory antynapadowe i alarmowe.

(akta kontroli tom I, str. 267-276, 280-292, 402-407)

10. Pomieszczeń oddziałowych (dyżurek) nie dostosowano do wymogów określonych w *poleceniach DGSW z 26 kwietnia 2022 r.* oraz *pleceniach z-cy DGSW z 27 kwietnia 2022 r.* W trakcie oględzin stwierdzono, że w dyżurkach oddziałowych, tj: w pomieszczeniu (A1) zlokalizowanym w Pawilonie A na oddziale mieszkalnym nr I, w pomieszczeniach (C1, C2, C3, C4) zlokalizowanych w Pawilonie C na oddziałach mieszkalnych nr I, nr II, nr III, nr IV oraz w pomieszczeniach (D1, D2, D3, D4) zlokalizowanych w Pawilonie D na oddziałach mieszkalnych nr I, nr II, nr III, nr IV:

- nie wyznaczono stref funkcjonariusza i osadzonego poprzez odpowiednie ich rozdzielanie (pkt 2 lit. f *polecenia DGSW z 26 kwietnia 2022 r.* oraz pkt 3 *polecenia z-cy DGSW z 27 kwietnia 2022 r.*);
- nie wyposażono drzwi do tych pomieszczeń w przeszklenie z szybą bezpieczną klasy P2 lub innym materiałem przezroczystym (pleksiglas gr. min. 6 mm) nieznieszkalcącym widoku, o wymiarach 200x500 mm umożliwiającym wgląd do pomieszczenia bez otwierania drzwi. (pkt 2 lit. f *polecenia DGSW z 26 kwietnia 2022 r.*);
- nie zainstalowano bezprzewodowego lub przewodowego systemu sygnalizacji napadu, opartego co najmniej na dwóch przyciskach antynapadowych (pkt 2 lit. c *polecenia DGSW z 26 kwietnia 2022 r.*).

Z-ca kierownika Działu Ochrony wyjaśniła, że osadzeni nie mają dostępu do dyżurek oddziałowych oraz że oddziały nie wykonuje żadnych czynności z osadzonymi w tych pomieszczeniach za wyjątkiem prac porządkowych, które osadzeni wykonują w obecności funkcjonariuszy.

⁶² 26 lipca 2022 r. – 6 szt., 24 sierpnia 2022 r. – 4 szt., 1 września 2022 r. – 10 szt., 10 maja 2023 r. – 20 szt., 9 października 2023 r. – 35 szt., 28 marca 2024 r. – 30 szt., 21 czerwca 2024 r. – 20 szt.

Dyrektor wyjaśnił, że pomieszczenia te mają wyznaczoną strefę funkcjonariusza i osadzonego poprzez odpowiednie ich rozdzielanie żółtą linią umieszczoną przy wejściu do dyżurki.

NIK zwraca uwagę, że pomieszczenia oddziałowych nie zostały rozdzielone na strefy funkcjonariusza i osadzonego. Zastosowane oznaczenie w postaci żółtej linii (taśmy ostrzegawczej) na podłodze przy wejściu do dyżurki oddziałowego (w progu pokoju) nie spełniało wytycznych określonych w *poleceniach DGSW* oraz z-cy *DGSW*, gdyż w pomieszczeniach tych nie wydzielono przestrzeni (strefy) dla osadzonego.

W zakresie wyposażenia drzwi do dyżurek oddziałowych w przeszklenie z szybą bezpieczną klasy P2 lub innym materiałem przezroczystym, Dyrektor wyjaśnił, że zgodnie z *poleceniami z-cy DGSW z 27 kwietnia 2022 r.*, które doprecyzowało polecenia *DGSW z 26 kwietnia 2022 r.*, przeszklenie szybą bezpieczną klasy P2 lub innym materiałem przezroczystym powinno obejmować wyłącznie drzwi wejściowe do pomieszczeń wychowawców, psychologów i terapeutów. Takie same uregulowania znajdują się w *Wytycznych nr 1/2023 DGSW z dnia 14 lutego 2023 r. w sprawie wymagań technicznych i ochronnych dla pawilonów zakwaterowania osadzonych w jednostkach organizacyjnych Służby Więziennej*.

NIK zauważa, że *polecenia z-cy DGSW z 27 kwietnia 2022 r.*, nie znosiły wymogów w zakresie wyposażenia pomieszczeń oddziałowych wynikających z *poleceń DGSW z 26 kwietnia 2022 r.*, lecz je precyzowały.

Odnośnie wyposażenia pomieszczeń oddziałowych w bezprzewodowy lub przewodowy system sygnalizacji napadu, Dyrektor wyjaśnił, że niezwłocznie podejmie działania mające na celu zamontowanie w dyżurkach oddziałowych przycisków antynapadowych.

(akta kontroli tom I, str. 267-277, 402-407)

11. Pomieszczenia psychologa na oddziale D1 nie wyposażono w bezprzewodowy lub przewodowy system sygnalizacji napadu, oparty co najmniej na dwóch przyciskach antynapadowych (zamontowanych przy blacie biurka oraz na podłodze lub innym miejscu umożliwiającym łatwe użycie przez funkcjonariusza lub pracownika SW) – zgodnie ze wskazaniem wyrażonym w pkt 2 lit. c *polecenia DGSW z dnia 26 kwietnia 2022 r.* oraz pkt 2 *polecenia z-cy DGSW z 27 kwietnia 2022 r.* W wyniku przeprowadzonych oględzin stwierdzono, że w pokoju psychologów (D1), zorganizowano dwa stanowiska pracy (2 biurka), z zainstalowanym jednym przyciskiem antynapadowym przy blacie każdego z biurek - pomieszczenie nie posiadało zainstalowanych dodatkowych przycisków antynapadowych na podłodze lub innym miejscu umożliwiającym łatwe użycie przez funkcjonariusza SW.

Dyrektor wyjaśnił, iż ze względu na upływ czasu oraz rotację funkcjonariuszy i pracowników w Dziale Techniki i Łączności nie jest znana przyczyna niedostosowania pomieszczenia psychologów D1 do wymogów określonych w *poleceniu DGSW z 26 kwietnia 2022 r. oraz z-cy DGSW z 27 kwietnia 2022 r.*

(akta kontroli tom I, str. 267-270, 449-450)

12. Ustawienie mebli w pomieszczeniach służbowych wychowawców (w 3 na 9 zbadanych pomieszczeniach): C1, C3, C4, nie spełniało wymogów określonych w *poleceniu z-cy DGSW z dnia 27 kwietnia 2022 r.*, zgodnie z którym, meble należało ustawić w miarę możliwości w sposób umożliwiający pracę w pozycji zwróconej twarzą w kierunku drzwi wejściowych, przy jednoczesnym zachowaniu zasad ergonomii stanowiska. W trakcie dokonanych oględzin stwierdzono, że stanowiska pracy zorganizowane w tych pomieszczeniach (C1

jedno z dwóch stanowisk; C3 dwa z dwóch stanowisk; C4 jedno z dwóch stanowisk) zaprojektowano w ustawieniu w pozycji bocznej do drzwi wejściowych pomieszczenia.

Odnosnie stanowiska zorganizowanego w pozycji bocznej w pomieszczeniu wychowawców C4, z-ca kierownika Działu Penitencjarnego wyjaśniła, że stanowisko to zostało utworzone około dwa tygodnie temu i nie było do tej pory użytkowane.

(akta kontroli tom I, str. 267-270)

13. System sygnalizacji napadu zainstalowany w pomieszczeniu służbowym psychologów D1 nie działał prawidłowo. Przeprowadzone w trakcie oględzin testy sprawności systemu antynapadowego w pomieszczeniu psychologów D1 wykazały, że trzykrotna próba wywołania alarmu poprzez wciśnięcie stacjonarnego przycisku antynapadowego przy blacie biurka nie spowodowała uruchomienia sygnalizacji alarmowej. Dopiero przy czwartej próbie alarm zadziałał (została uruchomiona sygnalizacja akustyczno-optyczna).

Z-ca kierownika Działu Ochrony zleciła niezwłoczne sprawdzenie działania systemu alarmowego w tym pomieszczeniu.

(akta kontroli tom I, str. 267-270)

14. W instrukcjach ochronnych obowiązujących w okresie objętym kontrolą przewidziano, że podczas zmiany nocnej (godz. 18.30 – 6.30) funkcjonariusze wielozmianowi siedmiu oddziałów mieszkalnych dodatkowo będą wykonywali obowiązki oddziałowego na innych siedmiu oddziałach mieszkalnych. W taki też sposób były planowane i wykonywane służby w tych oddziałach, tj.:

- oddziałowy oddziału A1 pełnił dodatkowo służbę w oddziale A3,
- oddziałowy oddziału B1 pełnił dodatkowo służbę w oddziale B2,
- oddziałowy oddziału B4 pełnił dodatkowo służbę w oddziale B3,
- oddziałowy oddziału C4 pełnił dodatkowo służbę w oddziale C3,
- oddziałowy oddziału D4 pełnił dodatkowo służbę w oddziale D3,
- oddziałowy oddziału E2 pełnił dodatkowo służbę w oddziale E1,
- oddziałowy oddziału H pełnił dodatkowo służbę w oddziale G.

Taka organizacja służby nie zapewniała odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa funkcjonariuszy i jednostki, gdyż oddziałowy nie miał fizycznych możliwości nadzorowania jednocześnie dwóch oddziałów, które były usytuowane na równych kondygnacjach budynku.

Dyrektor wyjaśnił, że w związku z utrzymującą się liczbą wakatów w Dziale Ochrony podjęto decyzję o wykonywaniu w porze nocnej obowiązków oddziałowego w dwóch oddziałach mieszkalnych. Według Dyrektora, taki sposób służby funkcjonariuszy oddziałowych, nie miał wpływu na zapewnienie właściwego poziomu bezpieczeństwa funkcjonariuszy oraz jednostki.

(akta kontroli tom II str. 160-202, 388-395)

NIK nie podziela argumentu przedstawionego w wyjaśnieniach odcień braku wpływu takiej służby na poziom bezpieczeństwa. Zdaniem NIK wykonywanie zadań oddziałowego przez jednego funkcjonariusza jednocześnie na dwóch oddziałach mieszkalnych umiejscowionych na różnych kondygnacjach budynku miała wpływ na poziom bezpieczeństwa funkcjonariuszy i jednostki. Funkcjonariusz przebywając na jednym oddziale mieszkalnym nie miał fizycznych możliwości nadzorowania drugiego oddziału, który był pod jego nadzorem.

OCENA CZĄSTKOWA

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli AŚ nie był właściwie przygotowany pod względem organizacyjnym, kadrowym i finansowym do zapewnienia funkcjonariuszom bezpieczeństwa podczas wykonywania obowiązków służbowych.

Najwyższa Izba Kontroli negatywnie ocenia fakt, iż instrukcje ochronne AŚ zostały opracowane bez wymaganego rozpoznania. Kwestie bezpieczeństwa, ochrony oraz porządku wewnętrznego w AŚ zostały uregulowane w wewnętrznych zarządzeniach Dyrektora oraz w *instrukcjach ochronnych*, zawierających wszystkie wymagane elementy.

Najwyższa Izba Kontroli negatywnie ocenia, że AŚ nie posiadał dokumentacji potwierdzającej, że systemy zabezpieczeń elektronicznych spełniały normy określone w wytycznych nr 4/2013 i nr 4/2022 DGSW. Nieprawidłowe było także nieopracowanie koncepcji i założeń modernizacji tych systemów dokonanych w okresie objętym kontrolą. Dyrektor nie przeprowadził także analizy zagrożeń, która powinna być wykonana na podstawie protokołu rozpoznania jednostki, jak również nie ustalił procedur, postępowania z alarmami, wymaganych tymi wytycznymi. Również systemy zabezpieczeń elektronicznych nie były konserwowane w terminach i według zasad określonych w tych wytycznych.

Nieodpowiednia sytuacja kadrowa oraz duża rotacja pracowników skutkowałą wysokim ponad 20% stanem zatrudnienia funkcjonariuszy ze stażem nieprzekraczającym dwóch lat służby. Utrzymujący się wysoki poziom wakatów (około 10%) skutkowałą znaczną liczbą wypracowanych godzin nadliczbowych. Niewystarczający stan kadrowy w Dziale Ochrony powodowałą, że w porach nocnych siedmiu funkcjonariuszy wykonywałą obowiązki oddziałowych na 14 oddziałach mieszkalnych (jeden oddziałowy na dwóch oddziałach), co w ocenie NIK mogło mieć niekorzystny wpływ na poziom bezpieczeństwa. Sytuacja ta również powodowałą, że w niektórych okresach w dwóch Oddziałach Penitencjarnych, nie utworzono odpowiedniej liczby stanowisk oddziałowych pełniących służbę w systemie jednozmianowym.

Dopiero po tragicznym zdarzeniu w Zakładzie Karnym w Rzeszowie podjęto właściwe działania w celu wzmocnienia poziomu bezpieczeństwa, w związku z realizacją poleceń DGSW z kwietnia 2022 r. W ocenie Najwyższej Izby Kontroli nie były one jednak w pełni skuteczne. Stwierdzono bowiem nieprawidłowości w zakresie wyposażenia funkcjonariuszy i pracowników mających bezpośredni kontakt z osadzonymi w indywidualne sygnalizatory antynapadowe, nieprawidłowe ustawienie mebli w pomieszczeniach wychowawców (w 3 na 9 zbadanych), niewłaściwe wyposażenie dyżurek oddziałowych, a w jednym pomieszczeniu psychologów brakowało dodatkowych przycisków antynapadowych. Ponadto, w jednym przypadku, stwierdzono wadliwe działanie systemu sygnalizacji włamania i napadu.

Prawidłowo wyposażono funkcjonariuszy Działu Ochrony w wymagane środki przymusu bezpośredniego oraz realizowano czynności profilaktyczne zmierzające do rozpoznania środowiska osób pozbawionych wolności i ich zamiarów godzących w porządek jednostki.

Stosownie do wymogów przepisów i poleceń zrealizowano obowiązkowe szkolenia i ćwiczenia przygotowujące pracowników i funkcjonariuszy do podejmowania odpowiednich działań w sytuacjach kryzysowych.

Dyrektor, adekwatne do posiadanych środków finansowych, podejmowałą właściwe działania inwestycyjne w celu zapewnienia bezpieczeństwa funkcjonariuszy i jednostki.

OBSZAR	2. Realizacja przez Areszt Śledczy zadań dotyczących zapewnienia funkcjonariuszom bezpieczeństwa podczas wykonywania obowiązków służbowych.
Opis stanu faktycznego	1. W okresie od 1 stycznia 2020 r. do 30 czerwca 2024 r.⁶³ funkcjonariusze z działów administracyjnych AŚ kierowani byli do służby na stanowiska ochrony, na których wypracowali łącznie 16 128 h, z tego: – w 2020 r. – 5064 h, w poszczególnych miesiącach takich sytuacji było od 19 do 53, w których wypracowano od 228 h (w grudniu) do 636 h (w kwietniu); – w 2021 r. – 2748 h, w poszczególnych miesiącach takich sytuacji było od 15 do 23, w których wypracowano od 180 h (w grudniu) do 276 h (w maju); – w 2022 r. – 2412 h, w poszczególnych miesiącach takich sytuacji było od 11 do 20, w których wypracowano od 132 h (w grudniu) do 240 h (w kwietniu); – w 2023 r. – 3144 h, w poszczególnych miesiącach takich sytuacji było od 16 do 34, w których wypracowano od 192 h (w czerwcu i sierpniu) do 408 h (w listopadzie); – w I połowie 2024 r. – 2760 h, w poszczególnych miesiącach takich sytuacji było od 32 do 43, w których wypracowano od 384 h (w lutym) do 516 h (w kwietniu). Ww. służby były wykonywane w systemie 12-sto godzinnym. W instrukcjach ochronnych, obowiązujących w okresie objętym kontrolą przewidziano, że w przypadkach uzasadnionych względami bezpieczeństwa można m.in. zwiększyć skład zmiany, również o funkcjonariuszy spoza Działu Ochrony oraz wzmocnić obsadę stanowisk istniejących lub wystawić nowe stanowiska. Dyrektor wyjaśnił, że służba w Dziale Ochrony przez funkcjonariuszy działów administracyjnych, była podyktowana brakami kadrowymi i koniecznością zapewnienia ciągłości służby oraz bezpieczeństwa funkcjonariuszy. (akta kontroli tom I str. 43-63, tom II str. 208-215) 2.1. W okresie objętym kontrolą, w AŚ pięciokrotnie zmieniano <i>instrukcję ochronną</i>⁶⁴. Zmiany instrukcji spowodowane były zmianami aktów prawnych dotyczących ochrony jednostek organizacyjnych SW oraz zmianami przeznaczenia oddziałów mieszkalnych⁶⁵. Kolejno obowiązujące <i>instrukcje ochronne</i> zostały zatwierdzone przez Zastępcę Dyrektora, a postanowienia tych instrukcji nie obniżały poziomu bezpieczeństwa funkcjonariuszy. Dyrektor w zakresie zadań ochronnych m.in. zatwierdzał instrukcje stanowiskowe, zatwierdzał rozkłady służby Działu Ochrony⁶⁶, analizował nastroje i atmosferę panującą wśród osadzonych oraz zarządzał przeprowadzenie kontroli generalnych. Analiza 44 wybranych stanowisk ochronnych⁶⁷ na próbie 60 zmian⁶⁸ wykazała:

⁶³ AŚ nie posiadał dokumentów dotyczących rozkładów służby za lata 2017-2019, gdyż zostały one przekazane do Sądu Okręgowego Warszawa-Praga w związku ze sprawą V K 181/21. Z tego względu nie było możliwości ustalenia liczby godzin służby funkcjonariuszy administracyjnych na stanowiskach ochronnych w 2019 r.

⁶⁴ Wprowadzano w życie nowe instrukcje ochronne obowiązujące w kolejnych okresach.

⁶⁵ W okresie objętym kontrolą do 31 stycznia 2023 r. oddział mieszkalny A-3 był oddziałem zamkniętym, a od 1 lutego 2023 r. oddziałem półotwartym.

⁶⁶ Analizą w tym zakresie objęto grafiki służb Działu Ochrony z okresów: 1-8 grudnia 2021 r., 1-8 września 2022 r., 1-8 czerwca 2023 r. i 1-8 marca 2024 r.

⁶⁷ Stanowiska do S1 do S14 (stanowiska jednozmianowe 8 godzinne) i od S100 do S129 (stanowiska wielozmianowe 12 godzinne).

- a) 232 przypadki nieplanowania do służby stanowisk przewidzianych w *instrukcji ochronnej*, z tym że:
- 224 przypadki były spowodowane występującymi okolicznościami⁶⁹,
 - osiem przypadków nieplanowania jednego stanowiska ochronnego S110 – „Monitorowy – cele mieszkalne” z powodu sytuacji kadrowej AŚ.
- b) stanowiska zaplanowane do służby były obsadzone przez funkcjonariuszy.

Stanowiska S110 – „Monitorowy – cele mieszkalne” nie było planowane do służby przez osiem zmian służb, pomimo iż było ono przewidziane do służby w *instrukcji ochronnej*. Stanowisko to nie zostało zaplanowane do służby w dniach: 6 i 7 grudnia 2021 r., 5 i 6 września 2022 r., 5 i 6 czerwca 2023 r. oraz 4 i 5 marca 2024 r.

Zastępca Dyrektora wyjaśnił, że stanowiska tego nie planowano z powodu ograniczenia ilości generowania nadgodzin oraz występującej w Dziale Ochrony sytuacji kadrowej (znaczącej liczby wakatów). Ponadto Dyrektor wskazał, że nieplanowanie ww. stanowiska nie miało wpływu na bezpieczeństwo funkcjonariuszy, pracowników oraz jednostki, a zadania monitorowego teren były w tym czasie wykonywane przez funkcjonariuszy rezerwy składu zmiany oraz funkcjonariuszy Działu Penitencjarnego.

(akta kontroli tom II str. 216-231, 388-395)

2.2. W AŚ przeprowadzono 37 kontroli generalnych, z tego: w 2021 r. – 16 kontroli, w 2022 r. – 15, w 2023 r. – 6.⁷⁰ Spośród tych kontroli, jedna (przeprowadzona 12 grudnia 2023 r.) obejmowała całą jednostkę penitencjarną⁷¹, a pozostałe obejmowały wybrane pawilony lub oddziały mieszkalne, inne pomieszczenia oraz place spacerowe. W dwóch kontrolach generalnych⁷² ujawniono w celach mieszkalnych przedmioty niedozwolone⁷³, tj. telefony komórkowe. W 29 kontrolach stwierdzono przedmioty naruszające porządek i regulamin wewnętrzny oraz sformułowano uwagi o stanie wyposażenia cel mieszkalnych i posiadanych przez osadzonych przedmiotach, dotyczących w szczególności: ilości odzieży i sprzętu kwaterunkowego, zerwanych plomb i zabezpieczeń odbiorników radiowych i telewizyjnych, innych uszkodzeń w wyposażeniu pomieszczeń.

Z kontroli generalnych sporządzono protokoły, w których zawarto informacje dotyczące przeprowadzonych czynności. Od 1 stycznia 2023 r. protokoły z kontroli generalnych sporządzano wg obowiązującego wzoru⁷⁴. Protokoły te

⁶⁸ Po 15 kolejnych zmian z okresów: 1-8 grudnia 2021 r., 1-8 września 2022 r., 1-8 czerwca 2023 r. i 1-8 marca 2024 r.

⁶⁹ [1] 86 przypadków niezaplanowania do służby stanowisk jednozmianowych spowodowane były delegacjami urlopami i wolnymi dniami za nadgodziny – obowiązki na tych stanowiska wykonywane były w zastępstwie przez innych funkcjonariuszy, [2] 90 przypadków niezaplanowania do służby oddziałowych oddziałów A4, C2, I i J (stanowiska: S113, S117, S125 S126) spowodowane były remontami i włączeniami tych oddziałów, [3] 48 przypadków niezaplanowania do służby dowódcy konwoju i dwóch konwojentów (stanowiska: S127, S128 i S129) spowodowane było brakiem konwoju w trakcie analizowanych służb.

⁷⁰ W I połowie 2024 r. w AŚ nie przeprowadzano kontroli generalnych.

⁷¹ Wszystkie cele mieszkalne, inne pomieszczenia w oddziałach mieszkalnych, pomieszczenia poza oddziałami mieszkalnymi w których czasowo mogli przebywać osadzeni, teren AŚ oraz kontrola wszystkich 1663 osadzonych.

⁷² Przeprowadzonych: 7-8 czerwca 2021 r. w Oddziale mieszkalnym B-3 i 12 sierpnia 2021 w Oddziale mieszkalnym D-1.

⁷³ Określone w art. 242 § 16 Kkw.

⁷⁴ Określonego rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 9 grudnia 2022 r. w sprawie szczegółowego sposobu przeprowadzania kontroli skazanych, tymczasowo aresztowanych, miejsc i przedmiotów oraz określenia wzorów protokołów tych kontroli (Dz. U. z 2022 r. poz. 2701). Do końca 2022 r. przepisy prawne nie określały wzoru protokołu kontroli generalnej.

zawierały informacje wymagane art. 223f § 14 Kkw⁷⁵, za wyjątkiem wskazania podstawy faktycznej przeprowadzenia kontroli, co przedstawiono w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli tom II str. 232-237)

2.3. W okresie objętym kontrolą, wystąpiła jedna sytuacja zakwalifikowana jako zagrożenie bezpieczeństwa jednostki penitencjarnej, która skutkowałą wzmocnieniem sposobu ochrony AŚ. Związana ona była z wprowadzeniem zmian przepisów Kkw i informacjami o planowanych z tego powodu akcjach protestacyjnych osadzonych⁷⁶.

Dyrektor 15 września 2022 r. wydał zarządzenie *w sprawie wzmocnienia sposobu ochrony w AŚ*, które następnie z uwagi na dostosowanie do występujących potrzeb, było dwukrotnie zmieniane⁷⁷. Wzmocnienie sposobu ochrony polegało m.in. na: powołaniu sztabu; wprowadzeniu dyżurów kadry kierowniczej; zwiększeniu składu zmiany, także o funkcjonariuszy spoza Działu Ochrony; wystawieniu dodatkowych stanowisk ochronnych nie ujętych w aktualnym zestawieniu stanowisk; wzmocnieniu stanowisk ochronnych w wskazanych pawilonach mieszkalnych; wyposażeniu funkcjonariuszy w dodatkowe uzbrojenie; wydłużeniu (w dniach 17 – 23 września 2022 r.) do 12 godzin pełnienia służby przez funkcjonariuszy Działu Ochrony wykonujących służbę w systemie jednozmianowym; wprowadzeniu dodatkowych służb funkcjonariuszy działów administracyjnych wg sporządzonych harmonogramów; pełnej gotowości funkcjonariuszy do podjęcia wzmożonych zadań. Ww. dodatkowe przedsięwzięcia ochronne, były zgodne z uregulowaniami § 36 i § 37 obowiązującego w tym czasie rozporządzenia *w sprawie ochrony*.

(akta kontroli tom II str. 238-248)

2.4. Liczby funkcjonariuszy AŚ, którzy korzystali z pomocy psychologicznej Zakładu Opieki Zdrowotnej Medycyny Pracy SW w Warszawie, po zdarzeniu mogącym być źródłem silnego stresu⁷⁸, przedstawiały się następująco:

- interwencje psychologiczne tzw. „z urzędu” – 65 osób, z tego: pięć w 2021 r., 19 w 2022 r., 22 w 2023 r. i 19 w I połowie 2024 r.;
- interwencje psychologiczne na wniosek Dyrektora – 20 osób, z tego: 13 w 2021 r., sześć w 2022 r. i jedna w 2023 r.⁷⁹;
- interwencje psychologiczne z inicjatywy funkcjonariusza – 25 osób, z tego: dwie w 2021 r., jedna w 2022 r. i po 11 osób w 2023 r. i I połowie 2024 r.

(akta kontroli tom II str. 249-250)

2.5. Jednostki nadrzędne⁸⁰ przeprowadziły w AŚ sześć kontroli, których zakres obejmował m.in. bezpieczeństwo funkcjonariuszy i pracowników podczas wykonywania obowiązków służbowych, z tego: w 2021 r., w 2022 r. i I półroczu 2024 r. – po jednej kontroli, w 2023 r. – trzy kontrole. Stwierdzone w wyniku tych kontroli nieprawidłowości/uchybień dotyczyły m.in.:

⁷⁵ Tj.: podstawę prawną (w protokołach w każdym przypadku wskazywano art. 223f § 1 pkt 8 Kkw); datę oraz godziny rozpoczęcia i zakończenia kontroli; liczbę osób kontrolowanych; informacje dotyczące miejsca, rejonów, oddziałów, pomieszczeń objętych kontrolą; opis przebiegu kontroli; wyniki kontroli; podpis funkcjonariusza SW kierującego kontrolą generalną.

⁷⁶ Informacje o planowanych protestach osadzonych AŚ pozyskał od Policji oraz w wyniku działań profilaktycznych przeprowadzonych w jednostce.

⁷⁷ Zmiana zarządzenia z 19 września i 22 września 2022 r.

⁷⁸ Na podstawie procedur przewidzianych w przepisach wewnętrznych obowiązujących w SW.

⁷⁹ W I połowie 2024 r. nie było takich interwencji.

⁸⁰ Centralny Zarząd SW w Warszawie i Okręgowy Inspektorat WS w Warszawie.

A. Kontrola przeprowadzona w 2021 r.: braku podziału oraz dublowania obowiązków pomiędzy kierownikiem Działu Ochrony i jego zastępców, co mogło wpływać na pomniejszenie poczucia odpowiedzialności, czynności użycia środków przymusu bezpośredniego wobec konkretnych osadzonych, zwieńczenia linii zewnętrznego i wewnętrznego ogrodzenia, które nie spełniało wymogów wytycznych nr 2/2013 DGSW z 4 czerwca 2013 r., konstrukcji i zadaszeń placów spacerowych łatwych do demontażu które mogły później stanowić zagrożenie dla bezpieczeństwa funkcjonariuszy, niesprawnej kamery monitorującej podłoże pojazdów wjeżdżających i wyjeżdżających z AŚ, zbyt długiego czasu reakcji i kierowanie niewystarczających sił i środków do zainicjowanych w trakcie kontroli celowych naruszeń barier elektronicznych, niewłaściwych mechanizmów kontrolnych osób ubiegających się o wstęp do AŚ niegwarantujących zapobieżenia przenikania przedmiotów niedozwolonych na teren jednostki.

B. Kontrola przeprowadzona w 2022 r.: przypadków braku notatki osobopoznawczej osadzonych, rozmieszczenia osadzonych deklarujących uczestnictwo w podkulturze przestępczej w celach mieszkalnych jednorodnych podkulturowo w tym umieszczenie w jednej celi uczestników podkultury przestępczej o wysokiej pozycji w jej strukturach.

C. Kontrole przeprowadzone w 2023 r.: braku stacjonarnej sygnalizacji antynapadowej oraz monitoringu w pomieszczeniach biblioteki i radiowęzła, zabezpieczeń techniczno-ochronnych linii wewnętrznej ogrodzenia niezgodnych z wytycznymi DGSW, braku zabezpieczenia okien w budynkach niebędących obiektami zakwaterowania osadzonych, użytkowania placów spacerowych wykonanych niezgodnie z wytycznymi DGSW, niewystarczającego zabezpieczenia punktów wysokościowych (rynien słupów oświetleniowych), braku udokumentowania czynności mających na celu potwierdzenie lub wykluczenie pozyskanych informacji, braku realizacji obowiązku szkolenia z zakresu gromadzenia i przetwarzania informacji pozyskanych w wyniku prowadzonych czynności profilaktycznych.

D. Kontrola przeprowadzona w I półroczu 2024 r.: przypadków nieprawidłowych zabezpieczeń techniczno-ochronnych, udzielania w sposób szablonowy instruktaży dla funkcjonariuszy realizujących konwojowanie osadzonych, lakonicznych zapisów dotyczących ewidencji czasu pracy funkcjonariuszy i pracowników działu dozoru elektronicznego.

Dyrektor informował jednostki nadrzędne przeprowadzające kontrole, o podjętych działaniach naprawczych w zakresie realizacji wniosków pokontrolnych.

(akta kontroli tom II str. 251-291)

3.1. Analiza 40 raportów z przebiegu służby zmiany⁸¹ wykazała, że były one sporządzane według obowiązujących wzorów⁸². W raportach tych zamieszczano następujące informacje: datę i godzinę rozpoczęcia służby; imiona i nazwiska dowódcy zmiany i jego zastępców; uwagi przy przejęciu służby; wyniki inspekcji, kontroli i wydane polecenia; godziny i przyczyny otwarcia bramy AŚ oraz celi mieszkalnej w porach nocnych; czasy zamian

⁸¹ 10 z okresu 1-5 grudnia 2021 r., 10 z okresu 1-5 września 2022 r., 10 z okresu 1-5 czerwca 2023 r. i 10 z okresu 1-5 marca 2024 r.

⁸² Określonych odpowiednio: zarządzeniem nr 101/2022 r DGSW z dnia 29 grudnia 2022 r w sprawie wzoru druków ochronnych i znaków umownych oraz instrukcji nr 4/2016 DGSW z dnia 22 grudnia 2016 r. w sprawie wykazów i wzorów druków ochronnych oraz wzorów znaków umownych.

(podmian) funkcjonariuszy na poszczególnych stanowiskach; uwagi dotyczące przebiegu służby; informacje o kontrolach dokonywanych przez dowódcę zmiany; stan osadzonych na koniec zmiany.

3.2 Realizacja zadań służbowych przez wybranych funkcjonariuszy przedstawiała się następująco.

A. Kierownik Działu Ochrony wykonywał zadania określone w § 43 rozporządzenia w *sprawie ochrony*, a następnie określone w § 60 zarządzenia DGSW nr 2/23 i § 60 zarządzenia DGSW nr 69/23, a w szczególności:

- opracowywał instrukcje ochronne i instrukcje stanowiskowe;
- opracowywał grafiki rozkładu czasu służby funkcjonariuszy Działu Ochrony;
- nadzorował i kontrolował realizację sposobu ochrony – w okresie objętym kontrolą w AŚ przeprowadzonych było 676 inspekcji przez funkcjonariuszy AŚ, w tym 172 przeprowadziło lub uczestniczyło w nich kierownictwo Działu Ochrony⁸³. Podczas inspekcji sprawdzano m.in. poprawność pełnienia służby na stanowiskach ochronnych, sprawność systemu barier elektronicznych i CCTV, realizację ustalonego w AŚ systemu ochrony i porządku wewnętrznego. Oprócz ww. inspekcji, kierownictwo i inspektorzy Działu Ochrony przeprowadzili łącznie 83 kontrole⁸⁴ na podstawie zatwierdzonego planu lub poleceń Dyrektora, które obejmowały realizację zadań ochronnych na poszczególnych stanowiskach zgodnie z zakresami czynności lub instrukcjami stanowiskowymi, w tym m.in.: gospodarkę kluczami, sposób pełnienia służby, poprawność wypełniania dokumentacji, sposób wykonywania czynności w trakcie zadań konwojowych. Dodatkowo Kierownik Działu Ochrony wskazał, że każdego dnia podczas pełnienia służby kierownictwo Działu kontroluje podległych funkcjonariuszy w trakcie realizacji czynności służbowych, a w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości sporządzane były stosowne notatki służbowe;
- wyznaczał funkcjonariuszy Działu Ochrony do szkolenia zawodowego, w związku z czym w okresie objętym kontrolą 81 funkcjonariuszy tego działu ukończyło szkolenie zawodowe, z tego: 54 szkolenie podoficerskie, 20 szkolenie chorążych i siedmiu szkolenie oficerskie.

B. Dowódca Zmiany wykonywał zadania określone w § 44 - § 47 rozporządzenia w *sprawie ochrony*, a następnie określone w § 63 zarządzenia DGSW nr 2/23 i § 63 zarządzenia DGSW nr 69/23, z tym że wykonanie części tych zadań nie było dokumentowane. Dowódca Zmiany m.in. prowadził raporty z przebiegu służby zmiany, w których m.in. zamieszczał informacje o przeprowadzonych kontrolach na terenie AŚ. W 40 analizowanych raportach zostało odnotowanych 764 kontrole przeprowadzone przez Dowódcę Zmiany lub jego Zastępców i dotyczyły one oddziałów mieszkalnych, kuchni i innych pomieszczeń, wybranych stanowisk, terenu AŚ itp. W analizowanych raportach, w jednym przypadku⁸⁵ odnotowano niesprawną barierę 5 i 6 przy wygrodzeniu wewnętrznym. W pozostałych analizowanych raportach nie odnotowano nieprawidłowości oraz braków i usterek w zakresie zabezpieczeń techniczno-ochronnych.

C. Zadania wykonywane przez funkcjonariuszy tzw. oddziałowych, doprowadzających i spacerowych, wymienione w przepisach odpowiednio:

⁸³ Odpowiednio: w 2021 r. – 187, w tym 51 kierownictwo Działu Ochrony, w 2022 r. – 191, w tym 48 kierownictwo Działu Ochrony, w 2023 r. – 187, w tym 50 kierownictwo Działu Ochrony, w I półroczu 2024 r. – 111, w tym 23 kierownictwo Działu Ochrony.

⁸⁴ W 2021 r. – 30 kontroli, w 2022 r. – 19, w 2023 r. – 23, w I półroczu 2024 r. – 11.

⁸⁵ Raport zmiany dziennej z 4 września 2022 r.

§ 49, § 50 i § 53 rozporządzenia w sprawie ochrony, a następnie określone w § 64, § 68 i § 69 zarządzenia DGSW nr 2/23 i nr 69/23. nie były dokumentowane. Obowiązek ich realizacji wynikał z zapisów instrukcji stanowiskowych, który był weryfikowany przez Kierownika Działu Ochrony i Dowódcę Zamiany w ramach czynności sprawdzających odnotowanych m.in. w raportach z przebiegu służby zmiany.

Dyrektor wyjaśnił, że nadzór nad właściwą realizacją obowiązków przez podległych funkcjonariuszy sprawują Dowódcy Zmian i ich zastępcy poprzez kontrolę fizyczną oraz za pomocą CCTV.

(akta kontroli tom I str. 462-600, tom II str. 292-299, 388-395)

4.1. W poszczególnych latach Dział Ochrony zaewidencjonował następujące liczby zdarzeń:

- w 2021 r. – 57, w tym trzy zdarzenia stanowiące niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia funkcjonariuszy,
- w 2022 r. – 35, w tym dwa stanowiące niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia funkcjonariuszy,
- w 2023 r. – 76, w tym trzy stanowiące niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia funkcjonariuszy,
- w I połowie 2024 r. – 44, w tym pięć stanowiących niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia funkcjonariuszy.

Spośród 13 zdarzeń stanowiących niebezpieczeństwo dla życia i zdrowia funkcjonariuszy:

- 12 dotyczyło czynnej napaści przez osadzonych na funkcjonariuszy w związku z wykonywaniem przez nich czynności służbowych, w tym: uderzenie albo odepchnięcie funkcjonariusza lub usiłowanie dokonania takiej czynności, rzucenie przedmiotu (np. taboretu, stolika, pojemnika z gorącą herbatą) w kierunku funkcjonariusza, oplucie funkcjonariusza,
- jedno było związane ze zmianami przepisów *Kkw*, w trakcie których 18 września 2022 r. wzdłuż muru AŚ zebrała się grupa ponad 100 osób⁸⁶ z którymi solidaryzowali się osadzeni wznosząc głośne okrzyki, a 19 i 20 września 2022 r. kilkudziesięciu osobowa grupa osadzonych odmówiła przyjmowania dostarczanych posiłków⁸⁷.

Pozostałe zdarzenia zaewidencjonowane przez Dział Ochrony dotyczyły w szczególności: ujawnienia przedmiotu niedozwolonego na terenie AŚ lub w miejscu zatrudnienia osadzonego poza terenem jednostki, samowolnego oddalenia się osadzonego w trakcie pobytu poza terenem jednostki w systemie bez konwojenta, przygotowania do ucieczki przez osobę pozbawioną wolności lub usiłowania jej dokonania, zgonu osadzonego, itp.

4.2 W zakresie trybu przeprowadzania czynności sprawdzających dotyczących zdarzeń występujących w SW, obowiązywały dwa zarządzenia DGSW:

- do 31 grudnia 2022 r. – nr 1/2018 z 3 stycznia 2018 r.⁸⁸
- od 1 stycznia 2023 r. – nr 100/22 z 29 grudnia 2022 r.⁸⁹

⁸⁶ Prawdopodobnie pseudokibiców, którzy wznosili głośne wulgarne okrzyki pod adresem funkcjonariuszy i wrzucali na teren jednostki race i petardy hukowe.

⁸⁷ W wyniku protestu związanego z wprowadzeniem zmian w *Kkw* 19 września 2022 r.: 62 osadzonych odmówiło przyjęcia śniadania, 52 obiadu, 28 kolacji, natomiast 20 września 2022 r.: 24 osadzonych nie przyjęło śniadania, a 23 obiadu.

⁸⁸ W sprawie służby dyżurnej w jednostkach organizacyjnych SW zdarzeń mogących wystąpić w SW oraz sposobu ich wyjaśniania i dokumentowania.

⁸⁹ W sprawie ustalenia organizacji służby dyżurnej w jednostkach organizacyjnych SW, w tym sposobu i trybu informowania o zdarzeniach, które wystąpiły w SW oraz ustalenia sposobu i trybu przeprowadzania czynności sprawdzających dotyczących tych zdarzeń oraz sposobu ich dokumentowania.

W każdym przypadku napaści przez osadzonego na funkcjonariusza, prowadzone były czynności sprawdzające w celu ustalenia przyczyn powstania, okoliczności przebiegu oraz skutków zdarzenia. Zgodnie z wymogami ww. zarządzeń, do przeprowadzenia czynności sprawdzających, decyzją Dyrektora AŚ powoływany był funkcjonariusz lub zespół funkcjonariuszy, którzy następnie złożyli pisemne oświadczenia o braku okoliczności uzasadniających ich wyłączenie z udziału w czynnościach⁹⁰. Z przebiegu czynności sprawdzających, w oparciu o zgromadzony materiał dowodowy⁹¹, sporządzane były sprawozdania zawierające informacje wymagane ww. zarządzeniami, a w szczególności dotyczące: danych osobowych i charakterystyki uczestników zdarzenia, okoliczności i przebiegu zdarzenia, działań podjętych po zdarzeniu, przyczyn zdarzenia, stwierdzonych uchybień i nieprawidłowości oraz wniosków w zakresie działań profilaktycznych. Zgodnie z wymogami ww. zarządzeń DGSW, w terminie do 21 dni z czynności sprawdzających sporządzane było sprawozdanie (pierwsza wersja), które następnie wraz z materiałem dowodowym były przekazywane do Okręgowego Inspektoratu SW w Warszawie, celem weryfikacji poprawności przeprowadzonych czynności. W przypadku zgłoszenia uwag przez ww. jednostkę ostateczne wersje sprawozdań, sporządzane były w terminach od 33 do 125 dni od daty wszczęcia czynności. W przypadku trzech sprawozdań⁹², Dyrektor Okręgowy SW zgłosił uwagi, które dotyczyły w szczególności obowiązku wzajemnego ubezpieczania się funkcjonariuszy w trakcie realizacji czynności służbowych. W każdym z ww. przypadków, Dyrektor kierował do Prokuratury zawiadomienia o możliwości popełnienia przestępstwa przez osoby pozbawione wolności, w postaci napaści na funkcjonariusza⁹³.

(akta kontroli tom II str. 300-379)

4.3. W AŚ nie odnotowano innych sytuacji polegających na bezpośredniej agresji ze strony osadzonych wobec funkcjonariuszy, które nie zostały zakwalifikowane jako ww. zdarzenia.

Dyrektor wyjaśnił, że w przypadku wystąpienia agresji werbalnej ze strony osadzonych wobec funkcjonariuszy, każdorazowo sporządzane były wnioski o wymierzenie kary dyscyplinarnej, a także w razie konieczności opracowywano indywidualny sposób postępowania z osadzonymi.

(akta kontroli tom I str. 43-63, tom II str. 378)

4.4. W sześciu sprawozdaniach z czynności sprawdzających zawarto wnioski w zakresie uchybień i nieprawidłowości związanych z bezpieczeństwem funkcjonariuszy, które dotyczyły m.in.:

- nieprawidłowej pobieżnej kontroli osadzonego, brak kontroli rzeczy posiadanych przez osadzonego, nieprawidłowego stosowania środków ochrony osobistej, nieprawidłowego stosowania się do zapisów instrukcji stanowiskowej dotyczących wzajemnego ubezpieczania się funkcjonariuszy (sprawozdanie dot. zdarzenia z 4 lutego 2021 r.);

⁹⁰ Ustaleń tych dokonano na podstawie analizy dokumentacji zgromadzonej w ramach czynności sprawdzających dotyczących zdarzeń, które wystąpiły w dniach: 4 lutego 2021 r., 13 września 2022 r., 16 lutego 2024 r. i 2 maja 2024 r.

⁹¹ W szczególności: zapisy z monitoringu wizyjnego, raporty z przebiegu służby zmiany, notatki służbowe funkcjonariuszy, oświadczenia/wyjaśnienia osadzonych, protokoły z badań na obecność substancji psychoaktywnej w organizmie osadzonego przy użyciu metod niewymagających badania laboratoryjnego itp.,

⁹² Dotyczących zdarzeń w dniach: 4 lutego 2021 r., 14 lipca 2021 r. i 13 września 2022 r.

⁹³ Tj. czynu określonego w art. 222 lub art. 223 Kodeksu karnego.

- wydania przez dowódcę zmiany polecenia zdjęcia kajdanek osadzonemu, który został zakwalifikowany do kategorii tzw. „niebezpiecznych”, niezachowywania przez dowódcę zmiany zasad bezpieczeństwa – sam wszedł do celi mieszkalnej osadzonego, który uprzednio dokonał napaści na funkcjonariusza (sprawozdanie dot. zdarzenia z 30 grudnia 2021 r.);
- nierzetelnego wykonywania obowiązków służbowych w zakresie kontroli osadzonych, niewłaściwego przeprowadzenia interwencji przez dowódcę zmiany, który przeprowadził rozmowę z osadzonym w sposób umożliwiający bezpośredni atak ze strony osadzonego bez udziału funkcjonariuszy wyposażonych w środki ochrony, braku wzajemnego ubezpieczania się podczas wykonywania czynności w bezpośrednim kontakcie z osadzonymi, umożliwienia osadzonemu swobodnego poruszania się po korytarzu oddziału mieszkalnego co mogło skutkować nawiązaniem nielegalnych kontaktów, braku ubezpieczania oddziałowego bezpośrednio po wystąpieniu zdarzenia w czasie zakładania kajdanek na ręce osadzonego, niewłaściwego użycia kamery nasobnej przez dowódcę zmiany – w urzędzeniu włączono nagrywanie fonii bez nagrywania wizji, braku przytwierdzenia na stałe sprzętu kwaterunkowego (stołu oraz szafki BHP) znajdującego się w korytarzu oddziału mieszkalnego, niesporządzenia wniosku o wymierzenie kary dyscyplinarnej skazanemu za zniszczenie mienia jednostki (sprawozdanie dot. wydarzenia z 13 września 2023 r.);
- umożliwienie osadzonemu przebywania poza plecami funkcjonariusza oraz braku właściwej jego reakcji w trakcie wypuszczenia osadzonych z celi mieszkalnej w celu realizacji spaceru, braku rękawic ochronnych podczas przeprowadzania interwencji przez funkcjonariusza (sprawozdanie dot. wydarzenia z 16 lutego 2024 r.);
- wejścia dwóch funkcjonariuszy do oddziału mieszkalnego niekompletnie ubranych – funkcjonariusze uprzednio zostali wyposażeni w kaski ochronne (które trzymali w ręce, a założyli je dopiero po wejściu na oddział), ponadto jeden z tych funkcjonariuszy miał podwinięte rękawy koszuli służbowej (sprawozdanie dot. wydarzenia z 9 kwietnia 2024 r.);
- nieprawidłowości w zakresie wzajemnego ubezpieczania się funkcjonariuszy, braku użycia instalacji alarmowej zainstalowanej w pokojach psychologów i wychowawców, nieadekwatnych czynności w stosunku do zaistniałej sytuacji (sprawozdanie dot. wydarzenia z 22 kwietnia 2024 r.).

Wnioski w zakresie działań profilaktycznych zapobiegających powstawaniu zdarzeń niebezpiecznych w przyszłości, zawarte były we wszystkich sprawozdaniach i dotyczyły w szczególności: omówienia analizowanych zdarzeń na odprawach penitencjarno-ochronnych, odprawach dowódców zmian i ich zastępców oraz składów zmian; omówienia zasad stosowania przez funkcjonariuszy środków ochrony osobistej (kamizelek, rękawic, kasków i tarcz); omówienia zasad zachowania czujności w kontaktach z osadzonymi pod kątem możliwości wystąpienia zachowań agresywnych; szkoleń funkcjonariuszy w zakresie wzajemnego ubezpieczania się.

Dyrektor wyjaśnił, że każdorazowo po wystąpieniu zdarzenia w postaci napaści ze strony osadzonych, ze sprawozdaniem z czynności sprawdzających zapoznawani byli funkcjonariusze podczas odpraw służbowych.

(akta kontroli tom I str. 43-63, tom II str. 300-302, 379)

4.5. W okresie objętym kontrolą wystąpiło jedno zdarzenie dotyczące podejrzenia pobicia osadzonego przez funkcjonariusza SW. W dniu 8 kwietnia

2022 r. do Okręgowego Inspektoratu SW w Warszawie wpłynęła korespondencja podpisana przez matkę osadzonego, z której wynikało że jej syn osadzony w AŚ został pobity przez funkcjonariusza. W związku z tą informacją Dyrektor Okręgowy SW wyznaczył czteroosobowy zespół składający się z funkcjonariuszy ww. Inspektoratu do rozpoznania tej sprawy. Z przeprowadzonych czynności 20 kwietnia 2022 r. sporządzono sprawozdanie, w którym wskazano, że na podstawie zebranego materiału dowodowego trudno jednoznacznie określić, czy doszło do pobicia osadzonego przez funkcjonariuszy Działu Ochrony. Funkcjonariusze biorący udział w zdarzeniu oświadczyli, że obrażenia osadzonego powstały na skutek jego zachowań autoagresywnych podczas przebywania w celi węzła przyjęć-zwolnień AŚ, która nie była objęta monitoringiem. Podobnie wypowiedział się lekarz więzienny. Zespół stwierdził, że w świetle uzyskanych informacji o nieznanej osobie, która chciała przekazać osadzonemu paczkę żywnościową w szpitalu, można postawić hipotezę, że osadzony celowo dokonał autoagresji celem przewiezienia go do placówki medycznej, ponieważ chciał tam spotkać się z bliżej nieokreśloną osobą. Z uwagi, iż funkcjonariusze uniemożliwili spotkanie i przekazanie paczki osadzonemu, w odwecie mógł on oskarżyć funkcjonariuszy o pobicie. W wyniku przeprowadzonych czynności, Zespół m.in. polecił złożenia zawiadomienie o możliwości popełnienia przestępstwa przez funkcjonariusza na okoliczność domniemanego pobicia osadzonego.

W dniu 26 kwietnia 2022 r Dyrektor złożył zawiadomienie o możliwości popełnienia przestępstwa przez funkcjonariusza, określonego w art. 231 § 1 *Kodeksu karnego*. Postanowieniem z 26 maja 2022 r. Prokurator Rejonowy Warszawa Praga-Północ, odmówił wszczęcia śledztwa w tej sprawie.

(akta kontroli tom II str. 380-387)

4.6. Według Dyrektora, aby zwiększyć bezpieczeństwo funkcjonariuszy, pracowników oraz jednostki należałoby:

- wprowadzić system motywacyjny, w tym także finansowy, który pozwoliłby na zdobycie i utrzymanie w służbie odpowiednio wyszkolonej kadry;
- w trakcie szkoleń zawodowych zwiększyć nacisk na zajęcia praktyczne z uwzględnieniem wiedzy teoretycznej.

Dyrektor wskazał, że w okresie objętym kontrolą SW mierzyła się z brakami kadrowymi, zmianą uregulowań zawartych w Kkw (w zakresie dotyczącym uprawnień osadzonych) oraz okresem pandemii COVID-19, które również wpływały na funkcjonowanie AŚ.

(akta kontroli tom II str. 388-395)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono nieprawidłowość polegającą na tym, że w protokołach kontroli generalnych 2023 r. (sześć kontroli: 24 i 25 kwietnia, 16 i 29 maja, 19 lipca oraz 12 grudnia) nie wskazano podstawy faktycznej ich przeprowadzenia, co było wymagane art. 223f § 14 pkt 1 *Kkw*.

Dyrektor wyjaśnił, że w protokołach przeprowadzonych w 2023 r. wskazano decyzję Dyrektora jako podstawę faktyczną przeprowadzenia kontroli. Zgodnie z art. 223 f § 1 *Kkw* dyrektor jednostki w celu zapewnienia bezpieczeństwa i porządku oraz zapobiegania popełnianiu przestępstw (...) może przeprowadzać kontrolę generalną. Dyrektor wskazał, że w wyniku kontroli przeprowadzonych w 2023 r. nie stwierdzono nieprawidłowości, które stanowiłyby naruszenie bezpieczeństwa i porządku w jednostce, dlatego nie formułowano wniosków w tym zakresie.

(akta kontroli tom II str. 232-237, 388-395)

NIK nie podziela argumentów, że wskazanie w protokole kontroli generalnej, iż była ona dokonana na podstawie decyzji Dyrektora jest równoznaczne ze wskazaniem podstawy faktycznej jej przeprowadzenia. Zdaniem NIK uzasadnienie faktyczne powinno zawierać powód podjęcia takiej decyzji przez Dyrektora. To, że decyzję o przeprowadzeniu kontroli generalnej podejmuje dyrektor zakładu karnego lub aresztu śledczego wynika z postanowień art. 223m § 3 *Kkw*. Zatem takie stwierdzenie nie może stanowić uzasadnienia faktycznego przeprowadzonych kontroli generalnych.

OCENA CZĄSTKOWA

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli Dyrektor i funkcjonariusze właściwie wykonywali zadania dotyczące zapewnienia bezpieczeństwa określone w przepisach ochronnych oraz związane z wyjaśnieniem zdarzeń mu zagrażających.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami Dyrektor zatwierdzał instrukcje ochronne, instrukcje stanowiskowe oraz rozkłady służb Działu Ochrony. W sytuacji zagrożenia jednostki w związku z akcjami protestacyjnymi osadzonych, podjął odpowiednie działania w zakresie wzmocnienia sposobu ochrony. W przypadku wystąpienia zdarzeń stanowiących niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia funkcjonariuszy podejmowane były czynności sprawdzające, które przeprowadzano prawidłowo, według zasad określonych przez DGSW. NIK zwraca jednak uwagę na stwierdzone w toku tych czynności liczne uwagi dotyczące niezachowania przez funkcjonariuszy procedur bezpieczeństwa.

Raporty z przebiegu służby zmiany sporządzane były według obowiązujących wzorów i zamieszczano w nich wymagane informacje dotyczące przebiegu służby. Funkcjonariusze pełniący służbę na stanowiskach objętych próbą kontroli, realizowali zadania określone przepisami rozporządzenia *w sprawie ochrony*, a następnie zarządzeniami DGSW *nr 2/23* i *nr 69/23*.

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli działaniem niewłaściwym było kierowanie funkcjonariuszy z działów administracyjnych do zadań na stanowiskach ochronnych. Sytuacje takie występowały w znacznej skali, która w latach 2020-2024 (I połowa) przekroczyła 16 tys. godzin służby. Było to spowodowane brakami kadrowymi i utrzymującą się wysoką liczbą wakatów na poziomie około 10% stanu zatrudnienia. Również w związku z sytuacją kadrową w Dziale Ochrony oraz ograniczeniem liczby godzin nadliczbowych, występowały przypadki nieobsadzania niektórych stanowisk przewidzianych w instrukcji ochronnej. Rozwiązania takie mogły obniżać poziom bezpieczeństwa jednostki i jej funkcjonariuszy.

W celu zapewnienia odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa, Dyrektor podejmował decyzje o przeprowadzeniu kontroli generalnych. Protokoły z tych kontroli przeprowadzonych po 1 stycznia 2023 r. sporządzane były na obowiązujących wzorach, lecz nie wskazano w nich podstawy faktycznej podjęcia takich czynności, co było wymagane art. 223f § 14 pkt 1 *Kkw*.

IV. Wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące wnioski:

Wnioski	1. Podjęcie działań w celu przeprowadzenia rozpoznania jednostki stanowiącego podstawę opracowania instrukcji ochronnej.2. Ustalanie liczby stanowisk funkcjonariuszy pełniących służbę w systemie jednozmianowym w Oddziałach Penitencjarnych, zgodnie z wymogami § 9 ust. 2 pkt 1 zarządzenia nr 23/18 DGSW.3. Przestrzeganie uregulowań określonych w wytycznych DGSW, w przypadku dalszych instalacji nowych lub modernizacji istniejących systemów zabezpieczeń elektronicznych, a w szczególności dotyczących opracowania stosownej koncepcji, dokumentacji powykonawczej oraz obowiązujących norm.4. Przeprowadzenie analizy zagrożeń wymaganych wytycznymi DGSW.5. Przeprowadzanie konserwacji systemów zabezpieczeń elektronicznych, zgodnie z wymaganiami określonymi przez DGSW.6. Podjęcie działań w celu wyposażenia w wymagane urządzenia (kamery) CCTV pomieszczenia do odprawiania nabożeństw i spotkań religijnych oraz służby bramy wjazdowej.7. Dokończenie procesu wyposażania funkcjonariuszy i pracowników mających bezpośredni kontakt z osobami pozbawionymi wolności w indywidualne sygnalizatory antynapadowe.8. Wyeliminowanie przyczyny wadliwego działania SSWN w pomieszczeniu służbowym psychologów w oddziale mieszkalnym D1.9. Podejmowanie działań mających na celu poprawę sytuacji kadrowej w AŚ, w szczególności w celu eliminowania pełnienia służby przez jednego funkcjonariusza oddziałowego jednocześnie na dwóch oddziałach mieszkalnych.10. Zamieszczanie w protokołach kontroli generalnych informacji dotyczących faktycznej podstawy przeprowadzania tych czynności.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK, kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury w Rzeszowie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania
wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Rzeszów, 31.01.2025 r.

Kontrolerzy
Roman Chrząszcz
Główny specjalista k.p.

/-/

Wojciech Kajzar
Specjalista k.p.

/-/

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Rzeszowie
Dyrektor
Stefan Gados

/-/